

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

כִּיסְלוֹ קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . מֵפֶה מְסֻמִּים מְסֻמִּים
[לֹא מְסֻמִּים .] כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .

כִּיסְלוֹ קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . מֵפֶה מְסֻמִּים מְסֻמִּים
[לֹא מְסֻמִּים .] כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .
וְהָיָה מֵפֶה קֶרֶן לֹא נֶאֱמָר . כִּי כָּל מִצְוֵה הַבַּיִת
שָׁם הָיָה מְסֻמִּים כְּגַם (י) וְהָיָה אֵלָיו מִבְּרַיּוֹת .

בית מדרש גבוה
לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"י
מיסדה של עמותת
"משולי עירומת"
רחוב שאגת אריה 17/25
קרית ספר 71919 מודיעין עלית
ארץ ישראל

גיליון מספר 405

הוצגה ע"י בנם הנה"ג הר"ר אברהם אליעזר מריקי ב"ר שלישיא לונדון
לע"פ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, יא תמוז התשע"א. מסכת חולין דף יז – דף כג

א) בא"ד, שם. הקשה הרש"ש, דעל כרחק אין היתר במות סיבה לאסור בשר
תאוה, דהרי בימי נוב וגבעון הותרו הבמות, ומכל מקום כבר הותר להם בשר
תאוה, ועל כרחק דהעיקר תלוי במשכן, וכדרייק רב יוסף ונקט דהוי מרחקי
ממשכן.
ד) גמ', ועכשיו שגלו יחזור להתירן הראשון. ולכאורה צריך ביאור, מהיכי
תיתי דיהיה תלוי איסור אכילת בשר שנפחד דוקא בקדושת הארץ, הא לכאורה
יש לומר, דהתורה אסרה בשר נחירה מצת בואם לארץ, אבל אין האיסור תלוי
בעצם היותם בארץ. ולכאורה נראה לבאר, דכיון דאפילו לרבי עקיבא כבר
נאסרה נבילה במדבר, אלא דהותר על ידי נחירה, אם כן הוה אמינא דבבאם
לארץ נתחדש שאיסור נבילה יותר שם דוקא על ידי זביחה, אבל בחוץ לארץ
סגי להתיר האיסור על ידי נחירה. וקמשמע לן, דלא רק שנתחדש דין היתר
נבילה, אלא דהחיוב לזבוח אוסר לאכול בשר נחירה משום שאינו זבוח, אם כן
אסור גם בחוץ לארץ, וכמו שביארנו בקושיא. ועיין בתוס' שבועות כד. ד"ה
האוכל נבילה, ועיין מה שכתבנו לקמן אות י, וצריך עיון. ועיין באות הבאה.
ה) גמ', שם. עיין באות הקודמת, ולכאורה קצת קשה, דאם כן טפי הוי
למתניתין למנקט "ובכל מקום שחטין". (ש.א.ג.)
ו) רש"י ד"ה בשר נחירה, בתוה"ד, וזביחה דכתיב בהאי קרא וכו' אלא אורחא
דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי וכו'. אמנם בחידושי הרמב"ם כתב,
דלרבי ישמעאל בעי קרא למנקט לשון "וזבחת", משום דהיה בכלל איסור ובא
לכלל היתר. והוסיף, דבהכרח הכתוב לא אתי לחדש דפסולי המוקדשים שנפדו
אינם מותרים אלא בגיזה ועבודה, או לאסור שחיטת חולין בעזרה, וכדפירש
רש"י, דאם כן, אי אפשר לומר דטעמיה דרבי ישמעאל נלמד מהאי קרא, דהא
בעי ליה להני דרשות, אלא על כרחק דהני דרשות ממילא מישתמעו, ועיין שם
שהאריך והביא הוכחה לרש"י מהמדרש.
ז) בא"ד, אי נמי למאי דדרשינן בבכורות וזבחת ואכלת אין בפסולי המוקדשין
שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה. הקשה המהרש"א, דלא מהאי קרא דכתיב
גבי "בשר תאוה" דרשינן ליה, אלא מקרא דלעיל מיניה דכתיב בפסולי
המוקדשין "תזבח בשר ואכלת", דדרשינן תזבח ולא גיזה, בשר ולא חלב,
ואכלת ולא לכלבך, וכדפירש רש"י על התורה (דברים יב, טו).
ח) גמ', בשלמא לרבי ישמעאל היינו דנתנן השוחט ונתנבלה בידו והנוחר
והמעקר פטור מלכסות. הקשה החשק שלמה, אמאי הקשו דוקא מהאי מתניתין
דלקמן (פד.), ולא ממתניתין דפרק אותו ואת בנו, לקמן (פא:). דבנוחר פטור
מלאו דאותו ואת בנו. ותיריך בשם אחיו, דההיא מתניתין דפרק אותו ואת בנו

דף יז ע"א
א) תוס' ד"ה וכל שכן, בסוה"ד, אדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות.
]דהיינו, דאי לא קידשה לעתיד לבוא הותרו הבמות, וכיון דנחרב הבית וגם
קדושתו אינה, חזרו הבמות להתירן כמו לפני בנין הבית. אמנם התוס' במגילה
(י). ד"ה ומ"ט, כתבו בשם הר"ר חיים, דכולי עלמא מודו דמשבאו לירושלים
נאסרו הבמות ושוב לא היה להן היתר, נמצא דלמאן דאמר "לא קידשה לעתיד
לבוא" אף במקום המזבח אי אפשר להקריב, ולמאן דאמר קידשה לעתיד לבוא
יתכן להקריב קרבן במקום המזבח. והטורי אבן במגילה (י). ד"ה שמעתין,
הקשה אתוס' דידן, דמהא דאמר ר' יהושע (שם) "מקריבין אף על פי שאין
בית", מבואר דירושלים אין אחריה היתר אף אי "לא קדשה לעתיד לבוא", דאי
הותרו הבמות, הא לא בעינן לטעמא ד"קדשה לעתיד לבוא" לומר שיקריבו
במקום המזבח אף שאין שם בית, דהא הוי לכל הפחות כבמה, וקשיא לר'
יצחק דאמר (שם) דמקריבין בבית חוניו משום דלא קדשה לעתיד לבוא. ותיריך,
דייתכן דמה שאמר ר' יהושע "מקריבין אף על פי שאין בית" היינו הנך קרבנות
שאינן קריבין בבמה. דהיינו, דעיקר העדות באה לענין שיקריבו כל הקרבנות אף
אלו שאין קריבין בבמה במזבח הזה, לפי שקדושת המוקדש קיימת. ועיין באות
הבאה.
ב) עיין באות הקודמת. ובספר משאת המלך הוכיח מהרמב"ם (פ"ב מבית
הבחירה הל"ד) דכתב, ושלשה נביאים וכו' ואחד העיד להן שמקריבין על
המזבח הוזה כל הקרבנות אף על פי שאין שם בית. ומדכתב המזבח הוזה כל
הקרבנות. כדברי הטורי אבן לבאר תוס' דידן, דלמאן דאמר "לא קדשה לעתיד
לבוא" חזרו הבמות להתירן, ואם כן כשבנו מזבח במקומו אף דאכתי לא נבנה
הבית, מצינו להקריב בו ממה נפשך, דאי "קדשה לעתיד לבוא" מקריבין מדין
קדושת הבית, ואף אי "לא קדשה לעתיד לבוא", מכל מקום דין במה למזבח
זה, דהרי הותרו הבמות. אמנם הקשה, דהרמב"ם בפירושו המשניות (פ"ב
זבחים) כתב, דלאחר ירושלים אין היתר לבמות, עליה אמר הנביא "ונחלתו לא
יעזוב" ואומר "זאת מנוחתי עדי עד", עיין שם. והרי מהנך קראי לא ילפינן
שקדשה לעתיד לבוא", דהאי דינא ביאר הרמב"ם דילפינן מקראי אחרוני, וגם
משמע דמה שקדשה לעתיד לבוא, היינו לפי שכך קדשו, והדבר היה תלוי
ברצונם. ועיין במשך חכמה (ריש פ' ויקרא) דכתב, דאי "לא קדשה לעתיד
לבוא" לא נאסרו הבמות אלא מזמן "כנסת הגדולה" ואילך, ואם כן הנביא
שהעיד להם "מקריבין אף על פי שאין בית", היה לפני כנסת הגדולה, שהיה
בדין שהבמות יהיו מותרות אי "לא קדשה לעתיד לבוא". ועיין שם שהאריך.

תורה כגון חלב ודם שנאסרו במתן תורה, אם נותר להם ממה שאכלו קודם מתן תורה, ודאי שמאותה שעה נאסר, ולא קמיבעיא ליה לרבי ירמיה, אלא לענין אברי בשר נחירה דבשעה שנצטוו לא נאסרו בהם מיד, ובכהאי גוונא כתב הרא"ש הנפקא מינה. ועיין באות הבאה.

יג) שם, עיין באות הקודמת, והגודע ביהודה (שם) ביאר דספיקא דרבי ירמיה דוקא בהאי גוונא, משום דאברי בשר נחירה לא נאסרו במדבר וילפינן מדכתיב "כי ירחק ממך המקום ונבחת", וכמו שפירש רש"י בד"ה הותר להם כו'. דהיינו, שנצטוו במדבר אלא שנקבע להם זמן שלא יתחיל האיסור עד שיבאו לארץ. אם כן יש לומר, שהקפיד שלא יחול אותו איסור אלא על מה שינחרו לאחר אותו זמן, כשם שהקפיד שלא יתחיל האיסור עד אותו זמן. ואף דבגוונא "שרצו בית דין לאסור דבר אחד" לא כתב הרא"ש דהיינו לאסור מומן ידוע. היינו משום שסמך על מה שכתב כן באופן הראשון, ועיין בדבריו שהאר"י. ועיין מה שכתבנו לעיל אות י.

יד) גמ', אלא לאחר מכאן. כתב בחידושי הגרע"א, דלא מיבעיא ליה אלא בהכניסו אברי נחירה, ונשתיירו להם עד אחר שבע שכיבשו, אבל מה שנחרו בו שכיבשו ודאי נאסר להם אחר שכבשו. והוכיח דבריו מהא דלא אבעיא ליה לרבי ירמיה אלא אליבא דרבי עקיבא, דאי לא נימא הכי אף לרבי ישמעאל שייך להסתפק, דאף הוא מודה דבשבע שכיבשו הותר להם בשר נחירה. וביאר הטעם, דכיון דמצות שחיטה כבר חלה עליהם ומה שהותר להם איסורים בשעת כיבוש, לא היה אלא מחמת "הכיבוש" אבל האיסור עצמו לא הותר. ועוד, דבשעת כיבוש לכולי עלמא על ידי נחירה לא יצאה מידי נבילה, אף דהותר להם, ודוקא בנחירת מדבר דלרבי עקיבא הותר כשחיטה יצאה מידי נבילה, שייך להסתפק אולי אפילו לאחר שנצטוו על השחיטה ומעתה נחירה הוי כנבילה, כיון דכבר הותר האי בשר לא שייך דמהשתא יחול איסור נבילה. אלא דכתב, דמדברי הרא"ש (שהובאו באות יב) מוכרח דלא חילק כן, דלפי מה שביאר לא שייך להסתפק אלא בגוונא דהכא, דהאיסור נאמר בלשון "לא תאכלו כל נבילה", וכבר פקע מיניה לרבי עקיבא אותו שם, אבל לא בשאר איסורים. [ועיין מה שכתבנו באות הקודמת]

טו) גמ', שלחו ליה כמגירה שנינו. פירש רש"י ד"ה כמגירה, דיש לפגם ב' עוקצין, ובהכי נפסלה. והקשה התפארת יעקב, דקיימא לן בסמוך דכל דלא קיימא הפגימה ארישיה דסכינא והוליק ולא הביא, השחיטה פסולה. ולכך כתב לפרש הגמ' באופן אחר, דכיון דבמתניתין תנן חוץ מן המגירה [נשיש בה פגימות גדולות], ומאידך בברייתא דלקמן בסמוך תניא דאפילו סכין שיש בה פגימות נדון כמגירה, ועל כרחך דלאו דווקא פגימות גדולות כשל מגירה פסול, ושלח אבוה דשמואל מה הוא שיעור הפגימה שנחשב דומה למגירה. ואמרו, דלאו דווקא הדומה למגירה פסול, אלא כל שהוא פגום פסול ואפילו פגימה קטנה מאד.

דף יז ע"ב

טז) גמ', סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה. הקשה הרש"ש, דמלשון "הרבה" דנקט, משמע יותר משנים, והא מסיפא דקתני דדוקא באחת מסוכסכת מכשרינן, משמע דשנים פסולה, ועל כרחך הכי הוה, דהרי שנים קורעים אפילו בירידתן, והוה ליה כאוגרת דאפילו באחת שאין לה אלא ב' עוקצין פסולה, ועיין מה שכתבנו באות הבאה.

יז) גמ', מאי שנא משתי רוחות דמורשא קמא מחליש מורשא בתרא בזע וכו'.

שייך לאוקמה במוקדשין, ובההיא אף רבי עקיבא מודה דלא הותרו אלא בשחיטה, וכדאמרינן בסמוך, מה שאין כן הא דנשנית לענין כסוי הדם, על כרחך איירי בחולין, דהא אינו נוהג במוקדשין. ובאופן אחר תירץ, דכיון דקרא דאותו ואת בנו איירי נמי במוקדשין על כרחך דשחיטה דכתיבי בהאי קרא לא איירא בנחירה, דבקדשים לא הותר אלא שחיטה, ודוקא לענין כסוי הדם דלא איירי אלא בחולין, הוה אמינא דשחיטה דכתיב ביה כולל לרבי עקיבא נחירה נמי, דומיא דקרא ד"הצאן ובקר ישחט להם".

טז) רש"י ד"ה פטור מלכסות, בתוה"ד, ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ונמצאת טריפה, הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דגמר "שחיטה שחיטה" משחוטי חוץ. הקשה הרש"ש, דלפי זה מאי פריך לרבי עקיבא, נימא גם נמי משום דגמר משחוטי חוץ, והתם שחיטה דוקא בעינן, דבקדשים לא הותר אלא שחיטה. ועיין בחשק שלמה.

יז) גמ', בעי רבי ירמיה אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו. הקשה בקובץ הערות (סנ"ז ז) כיון שבמדבר, נחירתן היתה שחיטתן, (ומשום הכי היו חייבין בכיסוי הדם), וכשנכנסו לארץ נתחדשה ההלכה דנחירה אינה מתירה אלא דבעינן שחיטה, מאי קמיבעיא ליה, הא בשעה שמתו היתה מיתתן על ידי נחירה שהיתה כשרה, ואף דעכשיו פקע מיניהוהו שם מכשיר, ונחורה עתה נבילה היא, היינו דוקא מכאן ולהבא, ומדוע יאסרו עכשיו משום נבילה. ותירץ, דצריך לומר דשם שחוטה מתירה בכל רגע תמיד, ולא סגי במה שהותרה בשעת שחיטה, וכיון דכשנכנסו לארץ פקע שם שחוטה מנחורה, נאסרה מכאן ולהבא משום נבילה, שהרי צריך שהנחירה תתיר בכל שעה ושעה. (אמנם עיין בדבריו שם שהוכיח שהרמב"ן לא סבר כן) והא דמספקא ליה לר' ירמיה שיהיו האברין מותרין, היינו דילמא לא אסרה תורה אלא אותן שינחרו מכאן ולהבא, כמו שכתב הרא"ש (סי' כ"ג), ועיין לקמן אות יב.

יח) גמ', השתא דבר טמא אישתי להו דכתיב ובתים מלאים כל טוב וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ח מהלכות מלכים ה"א), דכל חלוצי הצבא כשיכנסו בגבול הגוים מותר להם לאכול נבלות וטריפות ובשר חזיר וכיוצא בו, אם רעב ולא מצא מה יאכל. וביאר הכסף משנה (שם), דסבר דלא נלמד להתיר להם אלא בשעת הדחק. והקשה הגרע"א (דרוש וחידוש מערכה ט), אם כן מאי פריך בגמ', השתא כותלי דחזירי מותר בשר נחירה מיבעיא, דלמא איבעיא ליה לרבי ירמיה ביש להם לאכול בשר היתר. ותירץ, דהרמב"ם סבר דהא בהא תליא, דלסלקא דעתך דאף שלל דידן אישתי, דהיינו דאף מותר לנחור לכתחילה, באמת היה מותר בכל ענין, אלא דאיהו פסק כאידך שינויא דדוקא דידהו אישתי. אמנם כתב, דעדיין לא נתברר מה מקורו. ועיין עוד טורי אבן (ראש השנה יג. ד"ה וראיתי).

יט) רש"י ד"ה שהכניסו לארץ, בסוה"ד, ודרוש וקבל שכר שצריכים אנו לעמוד על האמת וכו'. והרא"ש (אות כג) כתב, דלא אמרינן כדברי רש"י אלא למיסבר קראי, וכההיא דיומא (ה:), אמנם הכא איכא נפקא מינה לאדם שאסר עצמו באחד מן המינין מומן ידוע ואילך, וכשהגיע הזמן היה לו מאותו המין, אם מותר לאכול מה שניתותר בידו. אי נמי, כגון שרצו בית דין לאסור דבר, כגון גבינות אם אסור מה שיש לו מלפני האיסור. ובשו"ת נודע ביהודה (יו"ד תנינא סימן סד), הקשה, מדוע האריך הרא"ש בלשונו "מומן ידוע ואילך" הא ודאי שמי שאוסר עצמו באיזה דבר אינו אוסר למפרע, אלא להבא, והיה די באמרו, אדם שאסר עצמו באחד מן המינין והיה לו מאותו המין שהיה אוכל והולך עד אותה שעה שאסר עצמו, אם מותר להמשיך ולאכול. אלא מוכח דבכל איסורי

קודם השחיטה. וכתב הש"ך (שם סק"ה), דמסוגיין מוכרח דחיוב הבדיקה מדאורייתא, ועל כרחך מה שצריך לבדוק לפני השחיטה, היינו שמא ישכח לבדוק לאחר השחיטה. וכדברי התורת הבית (שער א). והשיג על הב"ח (סימן ב) דכתב, דטעמא דצריך לבדוק מקודם השחיטה כי היכי דלא ליהוי ברכתו לבטלה. ותמה על דבריו בפרי מגדים (שם), דהגמי לא איירא לענין אי צריך לבדוק קודם השחיטה אי לאו, אלא לענין עיקר בדיקת הסכין, ולעולם אפשר לעשותו אף לאחר שחיטה, ועיין מה שהאריך בלב אריה כאן.

כב) תוס' ד"ה אבישרא ואטופרא, אבישרא משום וטש ואטופרא משום קנה. ובחידושי הריטב"א כתב דלא בעינן להאי טעמא, דיש לבאר דהוא משום שיש פגם שנרגש יותר בדבר רך, ויש שנרגש בדבר קשה.

כג) רש"י ד"ה הא איכא צדדין, בתוה"ד, ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי וכולהו אמוראי דאמרי צריכא אבישרא ואטופרא ואתלת רוחא. ברא"ש (סימן ח) הביא דהרי"ף והרמב"ם (פ"א משחיטה הכ"ב) פסקו דלא כרבי זירא דאמר דליבן סכין ושחט שחיטתו כשרה, מדמסקינן בסוגיין דצריך לבדוק אף אתלת רוחא, ולא אמרינן בית השחיטה מרווח רוח. אבל הביא דרבינו יונה דקדק, דמדקאמר "מי לא אמר רבי זירא", ולא קאמר "דאמר רבי זירא" דהלכה פסוקה היא, ויש לומר דאף דהלכה כרבי זירא דמרווח רוח וניצל מכווית הלבון, דאינו מתפשט לצדדין, מכל מקום מורשא דסכין יוצא ומתפשט בצדי השחיטה וקורעתו. ועוד, דהתם ידיע דליבן הסכין, נזהר שלא יגעו צידי הסכין בבית השחיטה, מה שאין כן הכא דלא ידע אם נפגם הסכין, ומה שלא השיבו כן משום שהיה נראה להם דבר פשוט.

כד) תוס' ד"ה פגימת און, בתוה"ד, והא דלא חשיב בהדי פגימת מזבח מצינו למימר משום דפגימת מזבח בהדיא כתיב אבנים שלמות. הקשה המלא הרועים, דאדרבא משום הכי הוי ליה למיחשביה, דלא נימא דכיון דכתיב בקרא "שלמות" אפילו פחות מכדי ציפורן פוסל, וכדכתבו התוס' לעיל, דהוה אמינא דבקדשים אפילו פחות מכדי חגירת ציפורן פוסל. ותירץ, דכונת תוס' להקשות אמאי תלי כל אלו בפגימת המזבח, ותירץ דהוא משום דפגימת מזבח בהדיא כתיבא.

דף יח ע"א

א) גמ', וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה הציפורן. הקשה בחידושי הריטב"א, אם כן דפגימת סכין כדי חגירת ציפורן, אמאי בדקו הנך אמוראי דלעיל בשמשא ובמיא, אמנם מדלא אמרינן דהנך אמוראי לא מנו פגימת סכין, משום דסבירא להו דחגירתו פחות מכדי ציפורן, משמע דלא פליגי ארב חסדא. ותירץ, דהא דבדקו כן אינו אלא לכתחילה, ומודו דאינו מדינא, וכן מוכרח מהא דלא נקטו לישנא דאצרכו להאי בדיקה, אלא דהני בדקו כך והני בדקו כך, וכן כתבו הרא"ש (סימן כד) והתורת הבית (יג.). מיהו הביא, דמדברי הרי"ף דהשמיט הך דרב חסדא, משמע דסבר דהנך אמוראי פליגי ארב חסדא, וסברי דאפילו פגימא כל שהוא פוסלת, וכן כתבו הר"ן (ה). מדפי הרי"ף והרמב"ן. וכן פסק השולחן ערוך (יו"ד סימן יח סעיף ב). ועיין באות הבאה.

ב) גמ', שם. ובהגהות הרש"ש כתב, דנראה לומר, דהא דלא אמרינן דטעמא דלא מנו פגימת סכין, משום דסבירא להו דאפילו פחות מכדי ציפורן פוסל, (כקושיית הריטב"א באות הקודמת), משום דרב חסדא נמי לא כוון דבריו אלא על הא דתניא בזבחים (פח.), סכין שנפגמה אין משחזין את פגימתה, דדוקא בהאי שעורא אין משחזין סכין של הקדש משום דאין עניות במקום עשירות.

ופירש רש"י ד"ה והוא, דכל מורשא בין אוגרת בין מסוכסכת מחלשא וקורעת הסימנים, בין שפוגעת בהן בין בירידתן ממנה, ולכך אוקימנא דמסוכסכת כשרה דוקא בדקיימא ברישא דסכינא דאין הסימנין נוגעין במורשא כלל. ובחידושי הרשב"א הקשה על דבריו, דהא דמכשרינן במסוכסכת היינו אף בשוחט סימנים גרודים שאין עליהן עור ובשר כלל. ועוד, דאי מסוכסכת ברישא דסכינא אוגרת נמי, והיאך אפשר שהעוקץ הראשון העומד בראש הסכין ממש, יקרע העור והבשר. ועוד, אמאי קתני דדוקא סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגירה, הא כיון דאיכא שנים, אחת מהם לאו ברישא דסכינא, ואם כן אפילו במסוכסכת, פסולה כיון דלא קיימא ארישא דסכינא. (ועיין באות הבאה בדברי המהרש"א). ולכך ביאר, דהא דאמרינן "דקיימא ברישא דסכינא" לא קרוב לראש הסכין, אלא קיימא כלפי ראשה, דהיינו דעוקץ הפגימה נוטה כנגד הקתא, והכי קאמר מדנפסלת באוגרת משום דאית ליה שתי מורשות ומכשרת מסוכסכת דלית לה אלא חדא, אלמא מסוכסכת כשרה אפילו המורשא נוטה כלפי הראש, ואם כן כי אזלא בזעא, ופריק, בדקיימא ברישא דסכינא ומורשה ידידה נוטה כלפי הקתא, דכי אזלא לא פגע במורשא כלל, ובהוליק ולא הביא, ובאיכא הרבה פגימות פסלינן משום דחיישינן שמא יחזור קצת ויפגע, עיין עוד באות טו. ובשולחן ערוך (יו"ד סימן יח סעיף ד) פסק כהרשב"א, והרמ"א (שם) הביא דעת רש"י.

יח) גמ', שם. עיין באות הקודמת קושיא תליתאה דהרשב"א לפירוש רש"י בד"ה והוא. וכן הקשה המהרש"א, והוסיף, דדוחק לומר דכוונת הברייתא לומר דאי איכא שנים ברישא דסכינא פסול. ותירץ, דליכא רבותא בהא טפי מבהא, וכמו במסוכסכת הרבה דמורשא קמא מחליש ובתרא בזע, הכי נמי במסוכסכת אחת באמצע סכין, דחורפא דסכינא מחליש ומורשא בזע. ובחידושי הגרע"א תירץ, דרצתה הברייתא להשמיענו דאם יש לה פגימות הרבה הוי ודאי נבילה אף להקל, ונפקא מינה לכסוי הדם, ולאיסור אותו ואת בנו, דבפגימה אחת באמצע לא אמרינן דנבילה ודאי, דשמא בשעה שבאה הפגימה על הבהמה עדיין לא נחתך כל העור, או שבאה הפגימה על מיעוט קמא דקנה. ונדבריו יתיישב נמי שפיר שאלת הרש"ש שהובאה לעיל באות טו. ועיין באות הקודמת.

יט) גמ', שם. עיין באות הקודמת ושלפניה. והרי"ף (ד: מדפי הרי"ף) ביאר, דלעולם אין פגימה קורעת אלא בפוגעה בסימנים דרך הבאה, שהסימנים נאחזים בעוקץ ונקרעים, והא דקאמרינן מאי שנא משני רוחות, היינו משום דבמורשא קמא, אף שאינה אלא מחלשת ולא קורעת ואין לפסולה משום הכי, מכל מקום מורשא האחרת פוגעת בהן וקורעתן, אם כן מסוכסכת נמי, אף דחורפא דסכינא אינו אלא מחלישה, דבדרך הליכתה אין כאן אלא חתיכתה כתיקנה, מכל מקום כשחוזרת פוגעת וקורעת. ותירצו, דקיימא ברישא דסכינא, שאינה פוגעת בהן, והוליק ולא הביא. ולפי זה אוגרת פסולה בכל ענין, אבל מסוכסכת כשרה כשהוליק ולא הביא. ואף על פירושו הקשה הרשב"א, דאי איתא דהדר ביה מאוקימתא קמייתא הוה ליה למימר "אלא".

כ) גמ', פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעי בדיקה. כתב התפארת יעקב, דנראה לומר בכונת הגמ', דסלקא דעתין דכיון דרוב הסכין חלק, אף שיש איוו פגימה, מכל מקום רובו של וטש נשחט בהכשר, ולא איכפת לן במה שעשתה הפגימה. ופרכינן, כיון דכי נקב טריפה, אם כן כל שעשתה הפגימה במיעוט סימנים אינה שחיטה.

כא) גמ', שם. כתב השולחן ערוך (יו"ד סימן יח סעיף ג), דצריך לעשות הבדיקה

לבעל חי.

(ח) **רש"י ד"ה מחוברת**, לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר. **בשולחן ערוך** (יו"ד סימן ו סעיף ב) כתב, דשחיטה בשן או ציפורן המחוברת לבהמה פסולה. **ובהגהות הגרע"א** (שם וכן בשו"ת סימן נא) הקשה, דכיון דהפסול משום מחובר, אין לפסול אלא במחובר לאדם הוהקש לקרקע, וכדכתב **הש"ך** (ח"ו"מ סימן צה סעיף יח), אבל בבהמה דלא הוהקש לקרקע, אמאי איכא בה פסול מחובר. **ובאור שמח** (פ"א מהלכות גרושין ה"ו) דחה, דעל כרחק אין הפסול משום מחובר לקרקע, דאף דאדם הוהקש לקרקע מכל מקום אין בו פסול מחובר, תדע, דהא קיימא לן דכשכתב גט על עבד כשר, אף דבעינן לכתוב אותו על תלוש, ועל כרחק דכוונת הגמ' דיש לפסול משום מחובר, דמקרא ד"ויקח את המאכלת" דילפינן דאין שוחטים במחובר, ילפינן נמי דצריך שתהא לקיחת הסכין ולא על ידי דבר אחר, ובמחוברת לאדם או לבהמה לוקח את הבהמה ולא את הסכין.

(ט) **גמ', אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבילה אבל באכילה אסורה**. פירש **רש"י ד"ה אבל**, דטעמא דמילתא, דגורינן הולכה אטו הבאה, והיינו דמגל קציר אינו יכול לפגום בדרך הליכתה, וכמו שפירש **רש"י לעיל** (יז): **ד"ה והוא**. והקשה **הרא"ה** (הובא בשיטה מקובצת), אם כן מאי טעמא דבית שמאי דטימאו משום נבילה. ותירץ, דסבירא להו דכיון דקרוב לודאי דהחזיר לאחוריו משוינן ליה כודאי. **והשיטה מקובצת** הקשה, דלדבריו טפי הוה ליה למימר, דבאכילה מודו ליה בית הלל לבית שמאי, כיון דשניהם מודו דטעמא דפסלינן הוה גזרה שמא יחזיר. ולכך כתב, דטפי נראה דבית שמאי סברי דאפילו בהליכה פוגם, ומדאורייתא יש לטמאותו משום נבילה. עיין עוד **במלא הרועים**.

(י) **רש"י ד"ה אבל באכילה אסורה**, גזרה הולכה אטו הבאה. עיין **לעיל** (יז): אות ט, דברי **הרשב"א** דטעמא דפסלינן התם סכין שיש בה כמה פגימות מסוכסכות אף דאינה פוגמת בהולכה, היינו נמי משום דגורינן הולכה אטו הבאה, וכמגל קציר. וכן כתב **הר"ן** (ה. מדפי הרי"ף). והקשה **המהרש"א** (שם), דבשלמא **לרש"י** (שם) דסבירא ליה דמסוכסכת אינה כשרה אלא ברישא דסכינא, ניחא, דאין לדמותו למגל קציר, דפעמים הרבה אף אם יחזיר לא יגיע לפגימה, אבל לשיטת **הרשב"א** והרי"ף דכשרה אף בסוף הסכין, אמאי לא גזרו אף בפגימה אחת מסוכסכת כמו שגזרו במגל קציר שמא יחזיר ויגיע לפגימה, ועיין **בראש יוסף** שהאריך ליישב.

(יא) **רש"י ד"ה מלא החוט, בסוה"ד**, אף על פי שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול. ביאר **הראש יוסף**, דכוונתו דאף תנא קמא מודה דאם שחט רובו והפסיק, שחיטתו כשרה, וכל מה שפוסל אינו אלא משום דשחט המיעוט בפסול, וכמו שכתב **הריטב"א לקמן** (יט). **ד"ה א"ר הונא**. ועוד עיין מה שכתבנו **לקמן** (יט). אות ה **ארש"י ד"ה אנא**.

(יב) **גמ', ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא**. ופירש **רש"י ד"ה אבל**, דדוקא אם שוחט בין טבעת לטבעת, נמצא ששחט בתוך הקרום הנקרא קנה, אבל אם שחט בתוך הטבעות, אפילו דקנים אלו מקיפים רוב הקנה, לא אמרינן רובו ככולו, ושחיטתו פסולה. והקשה **בשיטה מקובצת**, מה בכך שאין הטבעות מקיפין אלא רובו, הא כיון דשחט מעבר לעבר הקנה, ואף במקום שלא ניקף על ידי הטבעות, אמאי פסול. ותירץ, שקרום הקנה במקום שמוקף בטבעות קלוש מאד, ומחמת קלישותו אמרינן דהוא בטל אצל הטבעות, וכיון דאין הטבעות

והא דאמרינן דבחולין לא קמיירי אף דהך דינא לא נאמר אלא בסכין דמקדש, היינו משום דסכין לא הוי כלי שרת, כמו שכתבו **תוס' לעיל** (ג). **ד"ה כגון**. ולפי זה יישב הסתירה שהקשו על **הרמב"ם**, דבהלכות שחיטה (פ"א הי"ז) פסק, דפגימת סכין כל שהוא, ומאי דרך בהלכות בית הבחירה (פ"א הי"ד) כתב, כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בו הציפורן **כסכין של שחיטה**, דיש לומר דהתם כוונתו לשיעור סכין של מקדש, דמאותו שיעור אין משחזין אותו.

(ג) **גמ', הא בסידא הא באבנא**. הקשו **בחידושי הרמב"ן והרשב"א**, מאי שנא דבאבנים פוסל כחגירת ציפורן, ומשום דכתיב בקרא (דברים פכ"ז פ"ו) **אבנים שלמות** תבנה, ובשל סיד אינו פוסל אלא כזית, הא בדידה נמי כתיב **בשמות** (פ"כ פכ"ד) **זבחת עליו**, ודרשינן מיניה **זבחים** (יז): דבשלם אתה זוכה, ופירש **רש"י** (שם) **ד"ה מזבח**, דהאי רבויא לפגימה בשל סיד. ותירצו, דמכל מקום לא דומה לאבנים דכתיב ביה שלם בהדיא.. ועוד דשאני אבנים מסיד, דהאבן מתחילתה שלמה, וראוי להקפיד יותר מן הסיד שהוא מקובץ מדברים נפרדים. וטבעו להפך כשמתייבש, ואם יקפידו בו הרבה לא ימצא מזבח כשר לעולם. ועוד כתבו, דיש לומר דהא דזבחים איירי נמי במזבח אבנים, ודלא כפירוש **רש"י** שם, והא דאיצטריכי תרי קראי, חד לתחילת בנינו וחד לשנפגם לאחר מכן, ובשל סיד גמרא גמיר שיעור פגימתו, או שאינו אלא מדרבנן, או שמסרו הכתוב לחכמים. אמנם **רש"י** (כאן) **בד"ה מזבח** כתב, דמקרא דעליו למדים דפוסל פגימה במזבח, אף דלא איירי אלא באבנים, ודלא כדבריו **ברש"י זבחים** (יז): **ד"ה מזבח**. ו**בתוס' בסוכה** (מט). **ד"ה שכל מזבח** כתבו, דטעמא דפסלינן פגימה הוא משום דכתיב ביה ריבוע, וכולל בין של סיד בין של אבנים, ועיין **ביאור הלכה** (סימן לב סעיף ל"ט) מה שדן לפי זה לענין ריבוע דתפלין.

(ד) **גמ', האי טבחא דלא סר סכינא קמי חכם משמתנין ליה**. ופירש **רש"י ד"ה נמצאת**, דטעמא משום דמנדין על כבוד הרב. מיהו **ברמב"ם** (פ"א מהלכות שחיטה ה"כ) כתב, דטעמא, לפי שיסמוך על עצמו פעם אחרת ותהיה פגומה וישחוט. ותמה **הלחם משנה** (שם), דבהדיא אמרינן **לעיל** (י), דלא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבוד חכם. ועיין מה שכתב **בלב אריה**.

(ה) **גמ', כאן שלא נמצאת סכינא יפה**. כתב **בחידושי הריטב"א**, דלא איירי באותה סכין ששחט בו, דאם כן מדינא הוי נבילה, אלא איירי בגוונא שלאחר מכן נמצא ששחט בסכין פגומה, וקא משמע לן דקנסינן ליה אף כל מה ששחט לפני כן, ואפילו שחט בסכין יפה. ואי נמי יש לפרש, דאיירי שלא נמצאה הסכין, כגון שאבדה, ואפילו ככהאי גוונא מכריזין על שחיטתו שהיא טריפה.

(ו) **גמ', ההוא טבחא דלא סר סכינא קמיה דרבא בר חנינא שמתיה ועבריה**. פירש **רש"י בד"ה שמתיה**, דקסבר דכי אמר רבא מעברינן ליה אפילו נמצאת סכינא יפה קאמר. וביאר **המהרש"א**, דמהכא הוכיח **רש"י** הא דכתב **בד"ה דאפילו** דלרבינא מעברינן ליה אף היכא דנמצא סכינא יפה. **ובחידושי הריטב"א** כתב בשם רבו דאינו מחזור, דאם כן אמאי כששמע שתולין בו טפלי צווה לעיין בדינו ולהחזירו, הא קיימא לן שאין מרחמים בדין, אלא נראה שהחמיר בדינו משום שנדמה לו שעשה בדרך מרד. **ובמהרש"ל** כתב דמהא דנתן לרב אשי לדונו, אף דידע דפליג עליה וסבר דהיכא דנמצא סכינא יפה לא מעברינן ליה, מוכח שלא ריחם בדין, עיין שם.

(ז) **תוס' ד"ה הא בתלושה, בתוה"ד**, אלא משום דבמתניתין תני והשניים דמשמע תרי וכו'. **ובחידושי הרמב"ן** כתב דיש לומר עוד, דאי בשן נמי כשרה בתלושה בכל גווני, היינו ציפורן, ולא הווי בעינן למיתני תרתי. **ובחידושי הריטב"א** תירץ, דמילתא דלא שכיחא היא שיוכל אדם לשחוט בשן מחוברת

שפירשו, דאף מארץ ישראל לבבל אפילו כשאין דעתו לחזור צריך לחשוש למנהג מקומו, וכל שכן הוא.

יח) רש"י ד"ה גיסא גיסא, הגס הגס כלומר יותר מדאי הכשרת. **ובחידושי הריטב"א** ביאר, דריש לקיש היה בעל אחרותו של רבי יוחנן, וכדאינתא **בבבא מציעא** (פד). לכן קאמר "גיסי זה מאד הגיס", והעלה מקום שחיטה למעלה. וכן ביאר **בתורת חיים** מעצמו, ועוד עיין **בהגהות הרש"ש**.

יט) גמ', איתמר אמר רב פפא משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה. ועיין **בחידושי הרמב"ן הרשב"א הריטב"א והר"ן**, דהוסיפו לגרוס, רב אחא בריה דרבא אמר טריפה, ועיין מה שכתבנו באות הבאה.

כ) תוס' ד"ה או דילמא, בתוה"ד, ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא רב פפא אמר. **ובחידושי הריטב"א** הוסיף [לשיטתו באות הקודמת] דגרסינן דרב אחא בריה דרבא חולק על רב פפא וסבירא ליה דהוה טריפה, דאין לומר נמי דכוונת הגמ' להוכיח מדברי רב אחא, דמסתברא סבירא ליה כאבוה, ומדמטריף בשייר בחיטי מכלל דאמר אבוה דוקא פגע ונגע בלחוד טריפה, דאם כן הוה ליה לאתויי דרב אחא בלבד, או דנימא בהדיא דפשטיה מדרב אחא דפגע ונגע הוא.

כא) בא"ד, שם. **ובמהרש"א** כתב, דיש לתרץ דרש"י למד, דכוונת הגמ' להוכיח מדברי מר בר רב אשי, דמצינו דאיהו סבירא ליה דכשר לשחוט תחת החיטי, וכמו שנקטו לביאור הראשון בדברי רב פפא, ומשום שכן נשנית המימרא, דמר בר רב אשי פליג אבל הני אמוראי, הביאו אותם קודם.

כב) בא"ד, וע"כ ההוא פגע היינו ולא נגע דשייר בחיטי היינו פגע. הקשה **הרש"ש**, דלכאורה מסיפא דקאמר שייר בחיטי טריפה יש לדייק איפכא, דדוקא שייר דהיינו שחתך סמוך מאד לקצה הכלה לצד הראש, אבל באמצעם וכל שכן למטה סמוך לקצה הכלה לצד הצואר כשרה, והיינו פגע ונגע. ותירץ, דכיון דהדיוקים סתרי אהדדי, על כרחך צריך לומר דפירוש שייר בחיטי היינו לצד הצואר, והוא פגע ונגע.

דף יט ע"א

א) [רש"י ד"ה א"כ העיד עליה מבעיא, בתוה"ד, ש"מ אתרוייהו מוגרמת דלעיל מיניה קאי. בודאי כוונת רש"י דאתרוייהו דלעיל מיניה היינו שעומדים במקום שהוא למעלה ממוגרמת ידיה, ולא שנכתבו למעלה מדבריו, דהא לעיל מיניה לא הובא מוגרמת דרבי יוסי (ש.א.ג.). ועיין **בהגהות יעב"ץ** דגורס "ואדלעיל מיניה קאי", ואתי שפיר טפי.]

ב) גמ', והלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה. הקשה **המהרש"א**, אמאי איצטריך לטעמא דקאי רב נחמן כוותיה, הא **לעיל** (יח): הובא בלשון "העיד", ופירש **רש"י** (שם) **ד"ה על מוגרמת**, דכל עדות הלכתא היא. **ובנמוקי הגרי"ב** הקשה עוד, דלא בעי למיפסק כוותיה כלל, דהא כבר אמרו לעיל דהלכתא דמשיפויי כובע ולמטה כשרה. ולכך תירץ, דכוונת הגמ' להוסיף, דלא נימא דאפילו דהלכתא כר' חנינא, מכל מקום אנו שנגררין בתר בניי בבל, ולעיל אמרינן דבבל גופא נהרא נהרא ופשטיה, ויש מקומות דהחמירו כרב ושמואל, יש לאסור, קא משמע לן דהלכתא כר' חנינא **משום דרב נחמן**, ואף אנו נסמוך עליה. ועיין עוד מה שכתב **בהגהות הרש"ש**.

ג) גמ', דרבי יוסי ברבי יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום. פירש **רש"י ד"ה מידי**, דהא דלא אמרינן נמי הכא לרבי יוסי בר' יהודה, דאחרי שהגרים שליש יספיק שישחוט עד רוב הקנה, וכמו בשוחט חצי קנה פגום, משום דלא

כשרות אף הקנה במקום זה פסול.

יג) תוס' ד"ה אבל, בסוה"ד, אבל בשאר טבעות לא מהני רובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה. כתב **בחידושי הרשב"א**, דלפי זה כוונת הגמ' לדייק מדברי הברייתא, דרבי יוסי ברבי יהודה מכשיר אפילו היכא דלא שחט אלא רוב הטבעת. דהרי הברייתא מפרשא למתניתין דפליגי נמי בשאר הטבעות, וטעמא דמכשיר, דכיון דמקיפות רוב הקנה, כששחט רוב ההיקף כאילו שחט רוב החלל. [ולפי זה יתורץ שפיר הא דהקשה **המהר"ם**, דיוקשה לשיטת התוס' הא דהקשה **רש"י** (בע"ב) **ד"ה הכי קאמרי**, ועיין שם מה שהאריך לתרץ.]

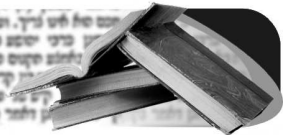
דף יח ע"ב

יד) גמ', ומוגמרת פסולה. פירש **רש"י ד"ה ומוגמרת, בתוה"ד**, דמיילתא באנפי נפשה היא ורבנן קאמרי לה. וכתב **התוס' הרא"ש**, דרש"י הכרח לפרש כך, מדאמרינן **לקמן** (יט). "מהו דתימא ר' חנינא בן אנטיגנוס אדרבנן קאי". וטעמא דפשיטא לגמ' דרבנן היא, ולא ארישא קאי, וכרבי יוסי, דאם כן הוה ליה למימר דר' חנינא העיד עליה, ולא דהעיד על מוגרמת. [ועיין לקמן שהוכיחה הגמ' דר' חנינא חולק אף על מוגרמת דר' יוסי, מהא דלא קתני "העיד עליה", ולכאורה יש לדייק, דלדברי תוס' הרא"ש אף אם היה כתוב "העיד עליה, היינו יודעים דחולק על מוגרמת דר' יוסי, דכלל לא היינו אומרים שנוכר בברייתא שיטת רבנן, ויש ליישב. (א.ל.).]

טו) רש"י ד"ה הכי קאמרי, בסוה"ד, ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כר' חנינא בין אנטיגנוס. הקשה **הראש יוסף**, דלכאורה אף אם הלכתא כר' חנינא דהכובע נמי מקום הראוי לשחיטה, יש לקיים דברי רב ושמואל דאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות, דאין סברתם אלא דלא מצו להכשיר מקום שחיטה על ידי דין רוב, ובשלמא דברי רש"י דהכא יש לבאר, דאין כוונתו אלא על דברי היש מפרשים, ולומר דאין נפקא מינה בדבריהם למאי דקיימא לן כר' חנינא, דלדידיה דהכשיר בכל הגרמה בודאי אפשר להגרים בשאר הטבעות, אבל על דברי **תוס' לעיל** (עמוד א') **ד"ה אבל** דכתבו, דלמאי דקיימא לן כדברי ר' חנינא אין לפסול לשחוט בשאר הטבעות אפילו לשיטת רש"י, יקשה. **ובפלא** (סימן כ סק"א) תירץ, דכובע דמכשיר ר' חנינא נמי אינו מקיף כל הקנה, ומכל מקום מכשיר, ועל כרחך דלית ליה סברת רב ושמואל.

טז) גמ', ור' זירא לית ליה נותנים עליו חומרי המקום שיצא משם. פירש **בתוס' ד"ה יוסף**, דנהי דסבירא ליה לר' זירא דלא אמרוה רב ושמואל, מכל מקום היה אסור לו כיון שנהגו במקומו איסור. והקשה **בחידושי הרשב"א**, דכיון דסבירא ליה דרב יוסף טעה, ולא אסרו רב ושמואל, אם כן הוי כדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור בטעות, דאמרינן **בירושלמי פסחים** (פ"ד ה"א), דנשאל ומתירים לו. ואין לפרש דהא דקאמר "דר' יוסף מכולי עלמא גמר", לא כוון לומר דבאמת מותר, אלא דרצה לומר דטעם דאסרו אינו אלא משום דהחמירו על עצמן, אבל אינו מעיקר ההלכה, ומשום הכי כיון שמודה שהחמירו במקומו, צריך אף הוא לנהוג איסור. דמנין ידעה הגמ' דר' זירא כיוון לכך, ולא כפשוטו דבאמת היתה הוראה בטעות. ולכן תירץ, דהא דמתירים לו אינו אלא אם יודע בבירור דטעו אנשי עירו, ור' זירא לא ידע בבירור דמחמת טעות נהגו כן, אלא דלא ידע מקורו, ולא היה לו לנהוג היתר.

יז) תוס' ד"ה הני מילי, בתוה"ד, הני מילי מבבל לא"י ומא"י לבבל שהולכים אחר מקום שדעתו לישראל שם וכיו'. **ובחידושי הריטב"א** כתב בשם יש

ליה, וכן כתב בחידושי הרמב"ן כאן.

דף יט ע"ב

(ט) רש"י ד"ה הכא נמי, בתוה"ד, אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ור' יוסי קיימא. עיין מה כתבנו לעיל (עמוד א' אות ח) אתוס' ד"ה הגרים.

(י) גמ', איקלע רב נחמן לסורא וכו' אמר להו לאו היינו דר' אלעזר בר מניומי וכו'. כתב בחידושי הרשב"א, דאין להוכיח מהכא דרב נחמן סבירא ליה כרב יהודה, דרב נחמן לא אכשר בהדיא, אלא דהוי משמע ליה דאיכא למידק ליה מדר' אליעזר, וכיון דדחו ליה, אף דדחו בלשון "דילמא", תו לית ליה ראייה, ואידחי ליה נמי הא דסבר להכשיר. ובחידושי הריטב"א כתב, דמדקאמר "לאו היינו דר' אליעזר", משמע דפשיטא ליה או מסברא או מגמרא דבהכי איירי ר' אלעזר, ואי אפשר לדחות פשיטתו מהא דפריך עליה בלשון "דילמא".

(יא) תוס' ד"ה שחט ופגע, בתוה"ד, דהתם שלא במקום שחיטה וכו'. ביארו המהרש"א והמהר"ם, דתוס' סברי דהא דקאמר הכא דשחט ופגע בנקב טריפה משום דהוי כמו שגמרו עובד כוכבים, בכל ענין איירי, אפילו אם היה הנקב בשליש האמצעי ואחריו גמר לשחוט כולו, והוי דומיא דשחט שלישי והגרים שלישי וחזר ושחט שלישי, ואהא קאמר דלא דמי, דבפגע בו נקב פסיל רב יהודה משום דנגמר כל הסימן בפסול במקום שחיטה, אבל היכא דשחט שלישי והגרים שלישי, דהשליש השני שהיה בפסול לא היה במקום שחיטה, כשר, וכן להיפך לא דמי לשחט במקום נקב דמכשירינן, דהתם כיון שהשליש הראשון היה במקום שחיטה, מצטרף לשליש השני להיות רובו בשחיטה, מה שאין כן היכא דהגרים בשליש הראשון, כיון דלא היה במקום שחיטה, אי אפשר לצרפו לשליש השני, ולא הוי רובו בשחיטה, ומשום הכי פסיל ליה רבי יהודה.

(יב) גמ', מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב. הקשה בחידושי הריטב"א, היכי הוה טעי רבי אלעזר ואידך אמוראי לדמותו לשחיטת עובד כוכבים, ולא חילק בפשטות, כרבי יוחנן. וכתב, דאולי אינהו מדרבנן קאמרי, כדי שלא ניטעה לדמותו לשחט ישראל וגמר עובד כוכבים, דלכאורה דמי ליה, ורבי יוחנן סבר דליכא למיגור, דליכא מאן דטעי ביה. ובחזון איש (סימן ג סק"ד) כתב, דאפשר דרבי יוחנן סבר כשמואל לקמן (ל). דבעינן שחיטה במקום אחד, והיכא דפגע בו נקב מתכשר במה שפוגע בנקב והויא השחיטה מפורעת, ובהאי צירוף חסר כח אדם, דממילא מתכשר על ידי נקב הקודם.

(יג) מתני', השוחט מן הצדדים כשרה. פירש רש"י ד"ה שחיטתו כשרה, דאפשר לשחוט כך לכתחילה, והוא לשחיטתו להלן ד"ה שחיטתו פסולה, דהיכא דשוחט מן הצדדים לא צריך לאהדר סימנים, דאף בכהאי גוונא משחטי סימנים קודם מפרקת. אבל בתוס' ד"ה השוחט כתבו, דיש לומר דאינו אלא בדיעבד, ומשום דבכהאי גוונא צריך להחזיר סמנים, ואם כן יש לגזור אטו שלא יחזירם. ובבית יוסף (סימן כ) ביאר, דסברי שאם לא החזיר הסמנים פסולה. אבל המהרש"א הקשה על דבריו, דאם כן מאי שנא שוחט מן הצדדים דמתניתין סתמה להכשיר, לשוחט ממול עורף דסתמה לפסול, ובגמ' אמרינן דאם החזיר הסימנים כשר. ולכך ביאר דכונת תוס' דבשביל שתהיה כשרה לכתחילה צריך להחזיר הסימנים, אבל אף אם לא החזיר כשר בדיעבד, וגזרו דאף היכא דהחזיר אינו כשר אלא בדיעבד שמא לא יחזיר, וכן כתב הב"ח (שם). ועיין בש"ך (שם סק"ח) שם שהאריך לבאר את דברי הבית יוסף, ויישב השגתם, ועיין באות הבאה.

(יד) מתני', שם. עיין באות הקודמת. וביאר הר"ן (ה: מדפי הרי"ף), דטעמא דאם

מיצטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה. והקשה בחידושי הר"ן כיון דלרב חסדא, רבי יוסי בר' יהודה עביד ליה להגרמה כמקום הראוי לשחיטה, יש לומר דמכשיר אף היכא דלא ישחוט אלא עד רוב הקנה אחרי שהגרים במיעוט, כמו בשחט בקנה פגום. וכן כתב בחידושי הריטב"א, וכתב דלפי זה בעינן למימר דהא דנקט דשחט שני שלישים, משום רבנן קאמר ליה, דאפילו בהכי פסלה.

(ד) גמ', התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה. ופירש רש"י ד"ה ורבנן, דהתם נפגם הקנה במקום שחיטה, וכיון דעדיין לא נטרפה הוה ליה כמי שלא נפגמה, מה שאין כן הגרמה לאו מקום שחיטה היא, וכי נפקא חיותא ברוב הראשון של סימן בפסולא נפק. והקשה התפא"י, דארברה לכאורה נראה להיפוך, דשלא במקום שחיטה עדיף, דהוה כאילו לקתה ברגל במקום שאינו עושה טריפה, מה שאין כן היכא דנפגמה שלא על ידי שחיטה במקום שחיטה.

וביאר, דבעינן דניפוק חיותא ברובא בשחיטה, וכשחצי הקנה פגום, כיון דעדיין לא נטרפה הוה עדיין כאילו הוא שלם, ולכך אם הוסיף כל שהוא כשר, בשעת שחיטה נפיק חיותיה, ואז הוה בהכשר, מה שאין כן בהגרים שלישי אף דנחשב לשלם, מכל מקום ההגרמה בצירוף המשך השחיטה פסק לחיותיה דבהמה, וכונת הגמרא דלא הוה במקום שחיטה, היינו דנעשה על ידי הגרמה.

(ה) רש"י ד"ה אנא רובא דשחיטה קאמינה, כל תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא קאמינא דרבי יוסי בר' יהודה ולא רבנן. כתב במהר"ץ חיות, דאין לומר דכונת רש"י דלית להו לרבנן דין רובו ככולו בשחיטה, ואפילו אם ישחוט רוב סימנים ויפסיק לא נימא דרובו ככולו, דלקמן (כח). אמרינן דנצטוה משה ברוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה, וליכא פלוגתא בהא. אלא דכונתו, דנהי דסגי ברוב, מכל מקום לא אמרינן דרובו נחשב כולו, ויהיה דינו כאילו נחתך כבר אף אותו המעט אשר מחובר עדיין. והא דקאמרי דהא דתנן "רובו של אחד כמהו", אינו אליבא דרבנן, היינו משום דלשון זה מורה דאף המיעוט שלא נשחט נחשב לשחוט, ועל כרחך אף אם יפסל לאחר מכן, השחיטה כשרה. וכבר כתבנו לעיל (יח). אות יא על רש"י ד"ה מלא החוט, דכך הוכיחו מדבריו התם, ועיין עוד באות הבאה.

(ו) בא"ד, שם. עיין באות הקודמת. ובחידושי הריטב"א כתב, דאפשר דהא דקאמר רב הונא דהיכא דגמר מעוטו בפסול נפסלה השחיטה, ולא אמרינן רובו ככולו, אינו אלא מדרבנן. דהרי בודאי דשחיטה סגי ברוב היכא דלא שחט יותר. נולדבריו בעינן למימר, דמחמת לישנא דמתניתין הכרח לומר דמתניתין אינה אליבא דרבנן, וכמו שכתבנו באות הקודמת בשם המהר"ץ חיות.

(ז) תוס' ד"ה הגרים שלישי, והא דפסיל רב הונא לעיל הגרים שלישי ושחט שני שלישי התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב. וכן הקשה ברש"י (בעמוד ב') ד"ה הכא נמי, ותירץ כדבריהם אלא דהוסיף, דהתם במוגרמת דפסלי אליבא דר' יוסי ורבנן קאמר, אבל הכא במוגרמת דר' חנינא קאי, וכגון דהגרים בשפוי כובע. והמהרש"א והמהר"ם ביארו, דתוס' לא כתבו לחלק כן, משום דהוקשה להם מה בכך דהכא אליבא דר' חנינא, הא איהו לא פליג על דברי חכמים ור' יוסי אלא היכן מקום שחיטה, אבל בהא דבעינן רובו במקום שחיטה לא אשכחן דפליג, ועל כרחך דהכא אליבא דכולי עלמא קאי, ורובא דקאמר רבי יוסי במתניתין צריך לפרש אליבא דרב, דפירושו, דבעינן יציאת חיותא של בהמה ברוב, דהיינו בשליש השני, ולמעוטי הגרים באמצע.

(ח) גמ', א"ל רב חסדא לא תהדר בך. כתב במשמרת הבית (כד). דליכא למשמע מהא דרב חסדא סבר כרב הונא, דלא קאמר הכי אלא לפום מימרא קמייתא דרב הונא. אמנם בבדק הבית (שם) כתב, דרב חסדא כרב הונא סבירא

הדרק היוזמי

דמתניתין בדלא אהדר, דאי אהדר אף בשחיטה מן העורף כשר, על כרחך דאינו בכלל עורף וצואר דמתני', וכיון דלא קאי אהאי גוונא, אף כללא דמתניתין לא קאי אהא.

ג) רש"י ד"ה שן וציפורן, במתניתין חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן וכו' ואית דמפרשי וכו'. הקשו בחידושי הרשב"א והריטב"א, הא התם איירי בשינים תלשים, ופסולים משום שחונקים, וכדפירשה הגמ' לעיל (יח). ולכך פירשו כאית דמפרשי ברש"י, אלא דהסיקו דלפי זה נראה יותר לגרוס כגירסת ר"ח, דגרס למעוטי סכין וציפורן, וכולה מתניתין דוקא, כשר בשחיטה פסול במליקה למעוטי סכין והוא הדין לכל שאינו עצמו של כהן, וכשר במליקה פסול בשחיטה, למעוטי צפורן מחוברת.

ד) תוס' ד"ה לא למעוטי, בתוה"ד, וא"ת ולפרושו דאיירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה הא בעי ימין. ובהגהות הרש"ש כתב דיש לומר, דאין כוונת הגמ' דשן כשר למליקה, אלא לומר דפסול בשחיטה, דהיינו, דהתנא כיוון באומרו "כשר במליקה פסול בשחיטה" לציפורן, אלא דממילא משמע דכמו שציפורן פסולה בשחיטה מטעם מחובר, הוא הדין שן.

ה) גמ', א"ל רבי ירמיה כ"ש דמוליך ומביא במליקה כשר. פירש רש"י ד"ה כ"ש, דכל כמה דלא מיעטי קרא כי עביד מליקה כשחיטה טפי עדיף. והקשה בחידושי הרמב"ן, דלפי זה איך אסקינן לעיל בסמוך דלבני ר' חייא דסבירא להו דמליקה כשרה אף על ידי החזרת סימנים, מתניתין ממעט מוליך ומביא במליקה, הא מדמכשרי על ידי החזרת סימנים על כרחך דסבירא להו דיש לדמות מליקה לשחיטה, ואם כן אמאי פסלי במוליך ומביא. ולכך כתב, דאף מאן דסבירא ליה דמוליך ומביא פסול במליקה, וטעמיה משום דאין לעשות מעשה שחיטה במליקה, יכול לסבור דיכול להחזיר, ולא יפסול מטעמא דהוה דרך שחיטה, משום דאף בשחיטה אין דרך שחיטה אלא מן הצואר, ודוקא בדיעבד אם שחט ממול העורף על ידי החזרת סימנים כשר. ועיין באות הבאה.

ו) גמ', שם. עיין באות הקודמת, והוסיף, הרמב"ן, דאף מאן דאמר אם החזיר סימנים פסול במליקה, מצי למיסבר דבמוליך ומביא כשר, וטעמא דפוסל בהחזיר, משום דלדידיה לא מחשיב מול עורף. [נכמו שכתבנו לעיל אות א.]. אבל בחידושי הרשב"א כתב, דמוכרח דר' ירמיה סבר כמאן דאמר אף מחזיר סימנים לאחוריו, דנהי דהתורה התירה אפילו בדריסה, מכל מקום כל שכן דעדיף אם חותך הסימנים לפני שנטרפה, דבכך הוה דומיא דשחיטה.

ז) רש"י ד"ה ופרכינן הא פסול פסול, דעל כרחין שמואל משום האי דיוקא נקט לה וכו'. וכתב הריטב"א, דהאי דלא קאמר שמואל בהדיא דכל הפסול בשחיטה כנגדו פסול במליקה, משום דאבתי לא הוה ידעינן שפיר מה הפסול, אבל עכשיו דקאי אלישנא דמתני', ידעינן דאיירי בהכשר מקומות.

ח) תוס' ד"ה אלימא, בתוה"ד, וכן תימה דקאמר בסמוך לא אמרן אלא למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור, היאך תלוי זה בזה, מ"מ הוא אסור משום טריפה. ותיירץ במגיני שלמה, דסוגיא דלקמן דנהי אם יש לטהר את העוף מטומאת נבילה על ידי שחיטתו כשנטרף על ידי עיקור סימנים, דהרי קיימא לן ששחיטה כשרה מטהרת טריפה מידי נבילה, ואהא קאמר, דלמאן דאמר אין שחיטה לעוף הוה שפיר שחיטה, וממילא נטהר העוף מטומאת נבילה. ועוד עיין בקהלות יעקב (סימן ו אות ה).

ט) בא"ד, אבל לדברי ההלכות גדולות אתיא כולה סוגיא שפיר. וכתב בחידושי הריטב"א, דמדברי רש"י בסוגיין ד"ה אלימא נמי משמע דעיקור סימנים היינו שנעקר הסימן ממקום חיבורו וכפירוש הבה"ג, דפירש, דהא דהוה אמינא

לא החזיר אינו אלא בדיעבד (ודלא כרש"י), דבכהאי גוונא יש לחוש שמא ישבור המפרקת לפני חתיכת הסימנים. ועוד, דכי שחט מן הצדדים וחותר מן המפרקת איכא צער בעלי חיים.

טו) גמ', בדרקני סיפא כל העורף כשר למליקה. פירש רש"י בדר"ה בדרקני, דעל כרחך אין הכוונה בסיפא לעורף ממש, דאם כן מאי כל העורף, הרי אין העורף אלא מקום קטן, ועל כרחך דמול עורף קאמר שהוא ארוך. ובחידושי הרשב"א פירש, דעיקר ראיית הגמ' מודקתני מתניתין, דכל הצואר כשר לשחיטה, ומשמע דעורף הנאמר במליקה הוא באותו מקום שכשר לשחיטה. ובהגהות הרש"ש כתב, דנראה לפירש, דכוונת הגמ' להוכיח דאין כוונת המשנה אלא למול עורף, דאף אם נימא דעורף היינו עורף ממש ודאי אינו עורף דווקא, דהרי בקרא כתיב מול העורף, ואם כן אמאי תני "שכל העורף", ועל כרחך דפירושו מול עורף.

טז) רש"י ד"ה מחזיר סימנים, וחותר הסימנים לבדן. וכתב בחידושי הריטב"א, דלפי זה צריך לומר דלמאן דאמר דוקא בהחזיר כשר, הא דקרי ליה מליקה ולא שחיטה, משום דחותר בציפורנו. והביא, דיש שכתבו דלא כדברי רש"י, וסברי דלאחר חתיכת הסימנים, אין המליקה כשרה אלא אם שבר השדרה והמפרקת. והקשה עליהם, דכיון דכבר מתה על ידי חיתוך הסימנים, תו ליכא מצוה להמשיך ולמולקה.

יז) רש"י ד"ה אף מחזיר, מצותו למלוק שדרה ומפרקת כולה תחילה. כתב השיטה מקובצת דמשמע מלשונו, דלהאי מאן דאמר, עיקר מצות מליקה כדרכה, והא דכשר כשמחזיר הסימנים לאחוריו, אינו אלא דיעבד. אבל בחידושי הר"ן כתב, דבדאי לכולי עלמא עיקר מליקה בחיתוך הסימנים, אלא דלהאי מאן דאמר, מליקה כשרה אף היכא דשובר מיפרקתו, והיינו משום דמשמע ליה, דכיון דאמר רחמנא "ממול העורף", ניתנה רשות לחתוך הסימנים מאחורי העורף באיזה צד שירצה. ואף דהיכא דלא מהדר טריף לה מקמי חתיכת סימנין, לא איכפת לן, דכמו בשחיטה דכששחט מיעוט ושט טריפה, ואפילו הכי כי משלים ליה לרוב מהני, דדרך הכשרה הוא, הכי נמי הכא. ומדבריו משמע, דאין עדיפות להאי מאן דאמר למלוק כדרכו.

יח) תוס' ד"ה מסתברא, בתוה"ד, ויש לומר דלכתחילה פליגי אבל לכולי עלמא בדיעבד כשרה. מיהו ברש"י ד"ה ואיכא דאמרי כתב, דלמאן דאמר דוקא מחזיר, אי לא יחזיר מליקתו פסולה, ולדבריו עדיין יקשה קושיית התוס', אמאי לא אמרינן דמתניתין תיובתא למאן דאמר דווקא מחזיר. ותיירץ בשיטה מקובצת, דאין לומר על כגון דא "תיובתא", שאין כוונת הגמ' אלא להוכיח דטעה מאן דאמר דסבר דבני ר' חייא פסלו היכא דלא מחזיר, דמסתברא דבני ר' חייא לא טעו בדבר משנה.

דף כ ע"א

א) גמ', מאי לאו למעוטי מחזיר סימנין לאחורי העורף דלא. ביאר בחידושי הר"ן, דטעמא דר' ינאי דפוסל מחזיר הסימנים לאחוריו, משום דסבר דצריך למלוק כדרכה בלבד, וכיון דכתיב בקרא "ממול עורפו", צריך שימלוק דרך העורף דוקא. ובחידושי הרמב"ן ביאר, דסבר דאין להכשיר בחיתוך סימנים, משום דסימנים אינם קרויים עורף אלא צואר.

ב) גמ', שם. הקשה התפארת יעקב, אמאי איצטריך ליה למידק מכח דאם לא כן למעוטי מאי, הא בלאו הכי, כיון דקתני מתניתין דליכא מקום דכשר לתרווייהו, על כרחך דהחזרת סימנים פסולה במליקה, דבשחיטה כשר היכא דשוחט מן העורף ומחזיר סימנים, וכדלעיל בסמוך. ותיירץ, דכיון דאסקינן

דאין איסור עיקור אלא מדרבנן דתקנו כעין בהמה. ותיריך, דיש לבאר כוונתו, דלא איפסיק הלכתא אי כרבי ירמיה אי כרבין בר קיסי, ולרבין איכא למימר דאף דיש שחיטה לעוף מן התורה פוסל עיקור מן התורה. ובשו"ת בית הלוי (ח"ב סימן יז) ביאר, דכוונת רש"י דלא איפסיק הלכתא בהא דרב אחא ורב אשי, האם הא דאין עיקור לעוף הוי אם שחיטת עוף מדאורייתא, או מדרבנן.

טו) גמ', אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבילה. וביארו בחידושי הרמב"ן הרשב"א והריטב"א, דכוונת זעירי, דהוה נבילה ממש ומטמאה במשא, וכשמואל דלקמן בסמוך, והיינו דאמר רבא "אי קשיא לי הא קשיא וכי מתה עומד ומולק", דאי זעירי מעשה נבילה קאמר, אבל אינה מטמאה עד שתמות, מאי קשיא, הא כל שחיטה הכי הוא, דהא איתא לקמן (לב). דעל ידי נקיבת הושט נתנבלה הבהמה, ועל כרחק דהתם מעשה נבילה קאמר, והכא נבילה ממש ואפילו לטמא. ועיין בקרית ספר (סוף פ"ו ממעשה הקרבנות), שכתב דצריך להזהר שלא תהיה העוף נבילה קודם מליקה, דדוקא נבלת מליקה התירה תורה לכהנים, ומבואר דיש חסרון במליקה אם יש כבר על העוף איסור נבילה, ולא דמי לשחיטה, ודלא כדברי הראשונים כאן.

טז) רש"י ד"ה תהני ליה סכין, בתוה"ד, ואי קשיא לותביה ממתניתין השוחט מן העורף שחיטתו פסולה וכו'. כתב המהרש"א, דמלשון רש"י נראה דלישנא ד"אף אנן נמי תנינא", לשון קושיא היא, דמאי אשמועינן הא מתניתין היא, ולכן הקשה רש"י דמצי לאקשווי נמי מהאי מתני, וכן כתב בתוס' הרא"ש. והביא דבחידושי הרשב"א לא כתב כן, דהקשה אהא דאמרינן בסמוך, "אי קשיא לי הא קשיא", דלא מצינו להאי לישנא אלא לאחר שכבר הקשו, וכאן עדיין לא הקשו אדברי זעירי. ובחידושי הריטב"א נמי הקשה כן, ותיריך, דכוונת רבא דאמר אי קשיא לי היינו, דאי קשיא לי דבר בכוליה תלמודא, הא קשיא לי.

יז) תוס' ד"ה מפני, בתוה"ד, ולפירושו לא איירי בסכין רחבה. וכתב בשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן כב ד"ה שם בתוס'), דיש לבאר דשיטת רש"י אינה דצריך שיראה הסכין בשעת השחיטה נוכחו שהבינו תוס', דמהאי טעמא העמידו דבריו דדוקא כששוחט בסכין דקן, אלא דצריך שביט השחיטה יהיה כולו מגולה בשעת השחיטה, ודבר זה מתקיים דדוקא בשוחט מן הצואר, דכששוחט מן העורף, הסכין ננעצת בעצם, וצדי העצם והסכין מכסים את מקום חיתוך הסימנים. ועיין עוד בפרי מגדים (יו"ד סימן כד משב"ג ג).

יח) בא"ד, שם. ובנמוקי הגרי"ב הקשה, דאי כדברי התוס' דהיכא דישחוט בסכין רחבה ליכא פסול חלדה, אם כן כי היכי דלא ביאר רב הונא דהפסול משום שדורס, משום שאם ימלוך בהולכה והבאה לא ידרוס, הכי נמי יש לומר בפסול חלדה, דאם ימלוך בסכין רחבה לא יהיה פסול חלדה.

יט) בא"ד, ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנים ממטה למעלה. בשו"ת בית הלוי (ח"ג סימן כב) חקר, האם לתוס' החיסרון דשוחט ממטה למעלה, משום דבהלכתא ד"חלדה" נתחדש דצריך להתחיל מהצד של הסימן הסמוך לצואר, ואחר כך יגיע לצד השני של הסימן הסמוך למפרקת, ולפי זה אם יהפוך הסימנים יפסל אף אם ישחוט כדרכו, או, דעיקר הקפידא לשחוט ממטה למעלה הוא משום דאינו שוחט כדרכו, ואי ישחוט כדרכו יתכשר אפילו אם יהפוך הסימנים.

כ) רש"י ד"ה וכי מתה, דהא ודאי עוף בחד סימן מתה. ובחידושי הרשב"א כתב דאינו מחוור, דאף דעוף סופו למות בסימן אחד, השתא מיהא עדיין לאו נבילה היא לטמא, ולא גרע מבהמה דאמרינן לקמן (לב), דאפילו אם שחטו בה ב'

דשמואל אתי למעט עיקור סימנים, היינו משום דנכלל בפסול מקום השחיטה, דכשם שאותו צואר פסול לשחיטה פסול נמי למליקה, ואם כן דברי רש"י סתרי אהדדי, דלעיל (ט). ד"ה שהייה, פירש דעיקור סימנים היינו כששחט על ידי סכין פגומה, וכמו שהביאו התוס'. ותיריך, דצריך לומר דלרש"י תרי עיקור סימנים הם, אחד שפסק את הגרגרת בשעת שחיטה על ידי סכין פגום וכדפירש שם, ואחד שנעקרו הסימנים קודם גמר השחיטה.

ז) גמ', וכדרב הונא אמר רב אסי הגרים שלישי ושחט שני שלישי טרפה. כתב בחידושי הרשב"א, דהא דפשיטה ליה טפי לפסול בשחיטה מבמליקה, משום דסלקא דעתך דכי היכי דלא נהיגי שאר הלכות שחיטה, שהייה, דריסה וחלדה במליקה, הוא הדין דלא יפסול הגרמה. וטעמא דנוהג טפי הגרמה משאר מילי הוא, משום דמול עורפו אמר רחמנא, וכי היכי דבשחיטה התחלה במקום שאינו ראוי פוסל, אף דעביד לבסוף רובא בשחיטה, הכי נמי במליקה. ונבהא דנקט הרשב"א דאף שהייה אינו נוהג במליקה, ומשום דהוא הלכה במעשה השחיטה, עיין בחידושי הר"ן בסוגיין שכתב דלא כדבריו. ובחידושי הגרע"א הקשה, דמדברי הגמ' בזבחים (סה). מבואר לכאורה דאיכא פסול שהייה במליקה, ודלא כרשב"א.

יא) גמ', שם. בתורת הבית (בית שני שער ראשון) הוכיח מסוגיין, דקיימא לן כהיכא לישנא דלעיל (יט), דבהגרים שלישי הראשון ושחט שני שלישי פסול, ולא מכשרינן אלא היכא דשחט תחילה ב' שלישי ולאחר מכן הגרים שלישי. ובבבדק הבית (שם) דחה, דיש לומר דהגמ' לא נקטה אלא לדוגמא בעלמא, אף דבאמת להלכה מכשרינן אף בכהאי גוונא, והיינו משום דאף הגרים היינו בצואר, אבל הכא שהגרים למעלה ממקום מליקה, דברי הכל פסולה. ובמשמרת הבית (שם) דחה דבריו, וכתב דכל שכן הוא, דאם הגרמת שלישי הראשון במקום השחיטה כשר, כל שכן אם הגרים למעלה ממקום השחיטה, דלא מעלה ולא מוריד, והוא הדין במליקה.

דף כ ע"ב

יב) גמ', אמר ליה אדרבה איפכא מסתברא למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה. כתב בחידושי הר"ן, דרב אחא בריה רבא סבר, דאף דתיקנו חכמים שחיטה לעוף, מכל מקום לא תיקנו אלא להשוות מעשה השחיטה בעוף לשל בהמה, אבל עיקור אינו הלכה במעשה השחיטה, אלא בהכשר מקום השחיטה.

יג) רש"י ד"ה ואפ' למאן דאמר, דיליף ליה וכו' מצי' למימר דכיון דהווכרה שחיטת העוף בסיני דהא היקשא בסיני נאמרה וכו'. העירו בהגהות הרש"ש והמלאה הרועים, דדברי רש"י כאן הוו לשיטתיה ברש"י סוכה (לא). ד"ה לא מקשינן, דאף היקש לא ניתן לדרוש מעצמו אלא אם כן קיבלה מרבו, ולכאורה מוכרח מסוגיין כוותיה, וקשה על התוס' (שם) ד"ה ור' יהודה דחלקו עליו. [ולכאורה יש לומר, דלא קשיא, דאף לדברי התוס' שם שניתן לדרוש היקש מעצמו, בודאי הוה דאורייתא והווכר בסיני ככל דיני התורה. (א.ג.). אמנם יש לומר דאינהו סברי, דאף דהווי מן התורה, אין הכרח לומר דהווכר בסיני, אלא דמסיני ניתן רשות לדרוש התורה בהיקש, וממילא הווי מן התורה].

יד) רש"י ד"ה והוא, בסוה"ד, תריך הא כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן התורה וכיון דלא אפסיק הילכתא קיימא לן בשל תורה הלך אחר המחמיר. הקשה בהגהות הרש"ש, מאי חשש איסור תורה איכא הכא, אי יש שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור, ואי אין שחיטה לעוף מן התורה, הא משמע לעיל

לענינים, וכוונת הברייתא דאף אי לא חתך אלא רוב מצומצם כשר. ובגליון הש"ס ציין לדברי התוס' לקמן (קכג:) ד"ה עולת, וכוונתו, דמדבריהם (שם) מבואר, דלרבי אלעזר אינו צריך לחתוך אלא רוב מצומצם, ואפילו לכתחילה. ובפרי חדש (סימן קא) כתב, דלדבריהם צריך לבאר איפכא, דשנים היינו דוקא רוב מצומצם, ואשמועינן תנא דאף אם יחתוך רוב הניכר, דהיינו רוב שנים מכל מקום כשר, ולא נימא דכבר אינו דומה למליקת חטאת, ופסיל רבי אלעזר. (ו) גמ', ואם תאמר אותו מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הואי זקנה שאני. וכתב הש"ך (יו"ד סימן שע סק"א) בשם המהרש"ל (כאן סימן מד), דלפי זה בזקן, אפילו בלא רוב בשר מטמא באהל. מיהו בתפארת יעקב העיר, דמסתמת הפוסקים לא משמע כן, ועיין שם מה שכתב לבאר הסוגיא לדעתם.

(ז) גמ', ואמר רבי שמואל בר רב יצחק ומגבו. כתב הנמוקי יוסף (הלכות טומאה, ג: מדפי הרי"ף), דכוונת שמואל דאם בתרוהו מלפניו אינו מטמא כל עוד שהוא מפרפר. אבל במעדני יו"ט (בהגהותיו על הרא"ש כאן, סימן כה אות ש) כתב, דשמואל לרבנותא קאמר, דמכריסו כל שכן דנחשב למת, דמטריף בקריעת ונקיבת הדקים.

(ח) תוס' ד"ה הותזו ממש, נראה דפליגי אזעירי דלעיל דסגי ליה במפרקת ורוב בשר לחוד. וכתב בחידושי הרשב"א, דיש לומר דמשום הכי פירש רש"י ד"ה הותזו דהכא איירי בשרצים, דחיותן גדולה משל חיות אדם ובהמה, ולכך לא סגי להו בשבירת מפרקת ורוב בשר, ותוס' דהקשו לשיטתם אזלי, דכתבו בתוס' ד"ה הותזו ראשיהם דהאי מתניתין גבי בהמה חיה ועוף מתניא במסכת אהלות, ולא גבי שרצים. אלא דהקשה לדברי התוס', היכי מפרשי ריש לקיש ורב אסי מתניתין דלעיל, דקתני דבמליקת חטאת העוף חותך מפרקת בלא רוב בשר, אלמא דאי יחתוך רוב בשר תיחשב כמתה ואפילו לא חתך הסימנים, ועל כרחך דלא שמיע להו האי ברייתא. [ובתוך דבריו כתב, דאין לומר דבעולת העוף לא בעי רוב בשר, ואם כן יש לומר דלא אמרי אינהו אלא דבחתוכת סמנים נמי נחשבת לנבילה, ואפילו בלא חתיכת רוב בשר, דהרי אף עולת העוף בעי רוב בשר, וכבר כתבנו לעיל אות ד, דהבעל המאור לא סבירא ליה כן, ולדבריו מיושב שפיר].

(ט) תוס' ד"ה כשהוא אומר, בתוה"ד, וא"ת דבפרק קדשי קדשים דריש ליה למילתא אחריתי וכו'. בחידושי הרשב"א תירץ, דכיון דכוליה "הקריבו" יתרא הוא, דהא והקריב אחרונא כתיב, אפילו אי לא הוה כתיב אלא והקריב בלא "וי"ו", הואיל ומיותר הוא הוה משמע מיעוטא, והיינו לומדים דחלוקה הקרבה זו מחטאת העוף, ומ"וא"ו" דריש אפילו פרידא אחת.

(י) רש"י ד"ה כשהוא אומר, בסוה"ד, משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת. כתב בשיטה מקובצת, דאין לומר דבא הכתוב לחלק עולת העוף מעולת בהמה, דלהא לא איצטריך קרא, דפשיטא, דמה ענין בהמה אצל עוף, וכן אין לומר דבא לחלק עולת עוף נדבה מעולת עוף חובה, דהרי לא נזכר בה שום דין.

דף כא ע"ב

(יא) גמ', מה חטאת בהמה אינה באה אלא מן החולין וכו'. הקשה בחידושי הרמב"ן, תיפוק ליה מדילפינן בחגיגה (ח.), מדכתיב "מסת ירך", דכל דבר שבחובה אינה בא אלא מן החולין. ותירץ, דהתם לא איירי אלא בעולת ראייה ודכוותיה שהיא חובה ממש עליו, אבל חטאת שבאה על חטא, הוא עצמו הביא את עצמו לחובה זו, והוה אמינא דלא הוה כדבר שבחובה שאינה בא

סימנים מכל מקום אינה מטמאה בנבילה עד שתמות. ולכך פירש קושית אביי, דאפילו אי נחלוק אזעירי ונימא דבשבירת מפרקת ורוב בשר אין עושה אותה נבילה, מכל מקום בודאי כל שנשברה מפרקתו רוב בשר ורוב שני סימנים מטמאה בנבילה, ואם כן יש להקשות לכולי עלמא מהא דהצריכה התורה למלוק עולת העוף שני הסימנים בולם, דסבירא ליה לאביי כר' אסי דלקמן (כא). דלא מהני רוב שניים במליקת עולת העוף. [ועיין שם מה שהמשיך להקשות על פירוש זה מהמשך הסוגיא, ומה שיישב].

(כא) גמ', והא מיעוט סמנן לרבנן דלא מעכבי בשחיטה ומעכבי בהבדלה. הקשה התפארת יעקב, הרי בשחיתת עוף לא בעי אלא סימן אחד, ואם כן תקשי לרבי אלעזר ברבי שמעון נמי, דהרי בשחיטה לא בעי אלא סימן אחד ובמליקה בעי רוב שניים. ועיין שם מה שתיירץ.

(כב) גמ', אלא אימא כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה. ולכאורה צריך ביאור, אמאי לא תלי ליה במליקה, ונימא כל הראוי למלוק ישנו בהבדלה, והיינו דאף בחטאת שאינו בהבדלה יכול למלוק באיזה סימן שירצה. ((ג.א.))

דף כא ע"א

(א) גמ', חותך שדרה ומפרקת. ברש"י זבהים (סה:): ד"ה שדרה פירש, דשדרה היינו חוט השדרה. והקשה התפארת ישראל (שם פ"ו בועז אות א), מהא דאיתא בגמ' לקמן (מב.), שנברה השדרה וחוט שלה, וחזינן דשדרה לאו היינו חוט. ולכך כתב דהיה מקום לבאר, דמפרקת היינו כל חוליות הצואר, וכל המשך החוליות שבכל אורך אמצע הגב, נקראים שדרה, ולפי זה הא דאמרין דחותך שדרה ומפרקת, היינו שחותך בציפורני ראש העוף מהגוף, באופן שתשאר כל המפרקת בשדרה, דהיינו שצריך למלוק סמוך לקצה, מול הרואה את העורך.

(ב) גמ', חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו. כתב הראש יוסף, דהא דבעי חיתוך רוב בשר הוה או מהלכה למשה מסיני, או דהכי דרשינן לקרא דכתיב "ומלק ממול עורפו", וקודם חתיכת הסימן אי אפשר, משום דאם יחתוך רוב בשר נחשבת למתה, ושוב לא יקרא מליקה, ועל כרחך דצריך להעשות אחר כך. [נומכל מקום המליקה כשרה כיון דאינו אלא חלק מהכשרה של מליקה, וכמו שכתב רש"י לעיל (כ): ד"ה וכן], ועיין באות הבאה.

(ג) גמ', שם. במהרש"א לעיל (יט). כתב, דהאי ברייתא הוה תיובתא להני דסברי דבני ר' חייא מכשרי מליקה דוקא במחזור סמנים לאחורי העורך, דהכא מבואר דחותך מפרקת לפני חתיכת סמנים. ובחידושי הגרע"א הוסיף, דאף לאידך לישנא דאין כוונתם אלא דאף במחזור סמנים הוי מליקה, יש להקשות, דהרי ככהאי גוונא אינו צריך למלוק אלא הסימנים, וכמו שכתב רש"י (שם) ד"ה מחזור, ועל כרחך דאין שבירת המפרקת אלא היכי תימצי להגיע לסמנים, ובברייתא דידן מבואר דאף אחרי שבירת המפרקת עדיין חייב לחתוך רוב בשר, ועל כרחך דאף שבירת המפרקת וחיתוך רוב בשר הוי חלק מהמליקה.

(ד) גמ', ובעולה שנים או רוב שנים. בחידושי הרשב"א (להלן ד"ה אמר ליה) כתב, דאף בעולת העוף צריך חתיכת רוב בשר [ועיין מה שכתבנו לקמן אות ח]. אבל בבעל המאור (ה: מדפי הרי"ף) כתב, דדוקא בחטאת בעי רוב בשר, דהבדלת שני הסמנים עומדת במקום רוב בשר. ועיין בספר נאות יעקב (סימן ו סק"א) שהאריך לבאר פלוגתתם.

(ה) גמ', ואיבעית אימא הא והא ר' אלעזר בר"ש ומאי שנים שדומין לשנים. פירש רש"י ד"ה שדומים, דאף לרבי אלעזר צריך לכתחילה לחתוך רוב הניכר

הדרך היוזבני

מסכת חולין דף כא – דף כב

טו תמוז – מז תמוז התשע"א

אלא מן החולין.

(יב) **תוס' ד"ה מה חטאת העוף, בתוה"ד**, וקשה דבסמוך פריך מביום צותו נפקא. ביאר **המהר"ם**, דכיון דהאי קרא היינו קרא דזאת התורה, על כרחך דעולת העוף נמי בכלל. ועיין מה שכתבנו לקמן כב. אות ה.

(יג) **בסוה"ד**, דגמרינן הקישא לחולין כיון דמ"מ כל קרבנות חובה או נדר אתו מחולין. כתב **המלא הרועים**, דבלאו הכי יש לומר, דסבירא ליה לרבי ישמעאל דכיון דאינה נאכלת לא אתי אלא מן החולין, וכמו שכתבו **תוס' ד"ה כמשפט**.

(יד) **רש"י ד"ה ואינו מבדיל, בתוה"ד**, אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחילה ליכא כדתינא לקמן. והקשה **בשו"ת זכר יצחק** (סימן מ), **דרש"י לעיל** (כ): **ד"ה כל המעכב פירש**, דהא דמעכב הבדלה בעוף הוא משום דמעכב בשחיטה, ובשחיטה לכתחילה בעי שחיטת ב' הסימנים, וסותר להא דכתב כאן דמדאורייתא אין עוף צריך כלל שחיטת סימן השני. ותירץ, דסבירא ליה לרש"י דתליא בפלוגתת רבי ובר קפרא, דלרבי דסבירא ליה **לקמן** (כח). דהא דסגי שחיטת סימן אחד בעוף הוה הלכה למשה מסיני, לכתחילה בעי שחיטת ב' הסימנים, ולבר קפרא (שם), דסבירא ליה דנילף מדהוקש לדגים, אין בו דין שחיטה כלל, ואפילו לכתחילה.

(טו) **בא"ד**, שם. **והרמב"ם** (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ו) כתב, דבמליקת חטאת העוף צריך הכהן לחתוך הסמנים או רובו של אחד מהם. ומבואר דסבירא ליה דאף היכא שיחתוך ב' הסמנים, מכל מקום לא עבר אלאו דלא יבדיל, ותמה **הלחם משנה** (שם) מדברי הברייתא דהכא, דקאמרי רבי ישמעאל וכן רבי אלעזר ברבי שמעון דאינו מבדיל בסימן אחד. ותירץ, דהרמב"ם אית ליה, דתנא קמא פליג ארבי ישמעאל ורבי אלעזר בהא, וסבירא ליה דעיקר מליקה על ידי מליקת ב' הסמנים. ועיין עוד **באבי עזרי** (שם).

(טז) **תוס' ד"ה ואינו מבדיל, בתוה"ד**, וקשה לפירושו דלקמן בריש פ"ב אמרינן בהדיא דהא דקתני השוחט בדיעבד האחד בעוף. ותמה **בהגהות הרד"ל**, דלדברי **רש"י** (שם כז.) **ד"ה אחד**, דהא דצריך לשחוט לכתחילה שנים אינו אלא מדרבנן לא קשה כלל, דהכא אקרא קאימנן.

(יז) **בא"ד**, ואביי לטעמיה דס"ל דמתה אינו עומד ומבדיל דהא פריך לעיל ותקשי לך עולת העוף וכו'. הקשה **המלא הרועים**, אדרבא לעיל כוונת אביי להוכיח לרבא דאין חסרון דעומד ומולק כשהיא מתה, דאם כן תקשה ליה עולת העוף, "וכי מתה עומד ומבדיל", ועל כרחך דלדידיה אין חסרון להבדיל מת. וכבר מצינו שעמד בזה **בשיטה מקובצת בזבחים** (סה): **ד"ה אביי**, וביאר דכוונת אביי להוכיח לרבא דעל כרחך אינו חותך רוב בשר במליקה, וכדאסקינן, דאי לאו הכי, תקשי ליה הבדלת עולת העוף, וקאמר ליה רבא דאין להוכיח מהבדלה, דאפשר לקיים מצוות הבדלה אף במתה, ואם כן שפיר יש להוכיח דאביי סבר דאי אפשר לקיים מצוות הבדלה במתה.

דף כב ע"א

(א) **תוס' ד"ה ת"ל והקריבו**, מה שפירש בקונטרס וכו' נהיינו בעמוד הקודם ד"ה ת"ל והקריבו] אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכוחי מיניה דלא נימא איפכא דהא איצטריך לראשו של מזבח. הקשה **בחידושי הגרע"א**, מאי קושיא, הרי בפשוטו ניחא, דכיון דקיימא לן דאין היקש למחצה, טפי ראוי ללמוד מ"ומלק והקטיר" אף לענין שיהיה הראש בעצמו והגוף בעצמו, אלא דסלקא דעתין ד"כמשפט" אתא נמי לילף דלא יבדיל, אבל עתה דאית לן קרא ד"והקריבו", וצריכים להכריע האם קרא ד"כמשפט" אתא לענין הבדלה וקרא

ד"והקריבו" אתא לענין מול עורף, או היפוך, בודאי עדיף לנקוט ד"כמשפט" למול עורף אתא כי היכי דלא יהיה ההיקש ד"ומלק והקטיר" למחצה.

(ב) **רש"י ד"ה משלו ולא משל מעשר**, דתרי אשר לו כתובים בפרשה. **בהגהות מצפה איתן** ציין לדברי הטורי **אבן בחגיגה** דתמה, **דביומא** (נא). אמרינן דתלתא "אשר לו" כתובים בפרשה וכולהו צריכי, ואם כן היאך ילפינן הכא מחדא למעוטי משל מעשר שני, ועיין מה שהאריך ליישב.

(ג) **בא"ד**, ואפילו לרבי יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו למעטיה. ועיין במאי שכתבו **התוס' לעיל** (כא). **ד"ה כמשפט**, דאפילו לרבי יהודה לא איצטריך, דכיון דאינו נאכל אסור לקנותו ממעות מעשר שני. **ובמנחת אברהם** (ריש מנחות) כתב בשם **הגר"ז**, דכוונת רש"י כאן ליישב קושית התוס', דהיינו דאה"נ דלולי מיעוטא דאשר לו, היינו יכולים ללמוד דאין פרו של אהרון נקנה מכסף מעשר כיון דאינו נאכל, אבל אכתי לא היינו יכולים לפסלו מהאי טעמא, דבשלמא לרבי מאיר דמעשר שני ממון גבוה, כיון דאסור לקנותו ממילא לא יחול עליו קדושה, אבל לרבי יהודה דממון הדיוט הוא, סלקא דעתך דיחול קדושה על הקרבן, ולהכי איצטריך קרא למעטו.

(ד) **גמ', ביום מביום צותו נפקא כדי נסבא. בשו"ת הרשב"א** (סימן רעו) הביא גירסאות דגרסי, "סלקא דעתך אמינא הני מילי חטאת העוף אבל עולת העוף אימא לא קא משמע לן". וכתב, דבהכרח גירסא משובשת היא, דהיאך סלקא דעתך דעולת העוף כשרה בלילה. **ובאור שמח** (פ"ז ממעשר שני ה"ג) כתב, דיש ליישב הגירסא על פי מה שכתב **האבן עזרא בויקרא** (פ"ה פ"ז), ליתן טעם אמאי חייבה התורה להביא עולת העוף בעני, דכיון דבחטאת העוף ליכא מידי דהקרבה דכולה לכהנים, חייבה אותו התורה אף בעולה כנגד האמורים שבחטאת בהמה, ולפי זה שפיר יש לומר, דסלקא דעתך דעולת העוף כשרה בלילה כמו הקטרת אמורים שבאה כנגדן, ועיין באות הבאה.

(ה) **גמ', שם**. עיין באות הקודמת, הנה **לעיל** (כא): כתב **רש"י בד"ה ר' ישמעאל**, דתנא קמא לא יליף דעולת העוף אינה באה אלא מן החולין מקרא דזאת התורה, דסבירא ליה דהאי קרא לא קאי אלא על קרבנות בהמה, והקשו על דבריו **בתוס' ד"ה מה חטאת מגמ' דידן**, דמקשה אמאי לא יליף תנא קמא דעולת העוף אינה קריבה אלא ביום מביום צוותו, וביום צוותו אהאי קרא דזאת התורה קאי, ועל כרחך דאף תנא קמא דריש האי קרא אף בקרבן עוף, ואי נימא דאף **רש"י** גרס כגירסה שהביא **הרשב"א** אתי שפיר, דאדרבה לגירסא זו תירצה **הגמ' דלולי** הקישא דכמשפט לא היינו לומדים עולת העוף מביום צוותו, והוא גופא משום דהאי קרא לא קאי אלא בקרבן בהמה. (א.ל.).

(ו) **רש"י ד"ה גמרי מליקה מליקה**, במה מצינו וכו'. העיר **בהגהות הרש"ש לעיל** (כא): **ארש"י ד"ה ת"ל והקריבו**, דהתם פירש רש"י דהוה גזרה שוה, והוסיף, דלכאורה מסוגיא **דזבחים** (ג). מוכרח דהוה גזרה שוה, דהרי התם אבעיא לן אי דבר הלמד בגזרה שוה חוזר ומלמד בבנין אב, ואם איתא דהכא הוה מה מצינו, ניפשוט דאינו חוזר ומלמד, מדאיצטריך קרא לכותבו בין בעולת העוף חובה ובין בעולת העוף נדבה.

(ז) **רש"י ד"ה בתורין**, לשון משנה. וביאר **במהדורא בתרא**, דכוונת רש"י לומר דהא דקתני תורין ב"ן, היינו משום דכך לשון משנה אפילו דבקרא כתיב תורים ב"ם", והוא מה שכתב **רש"י** בגמ' **בד"ה תורים**, דאתורים דקרא קאי, רצונו לומר דלהכי קתני תורים ב"ם", וכן כתב **הראש יוסף**.

דף כב ע"ב

הדרגת היוגמי

מסכת חולין דף כב - דף כג

זו תמוז - יז תמוז התשע"א

ד"ה יש, שכתבו דהא דממעטינן הכא נרבע היינו דווקא למסקנא דהתם דיש נרבע בעופות. ובחידושי הרמב"ן (כאן) כתב, דבפשטות יש לומר דהא דנקטה הגמ' נרבע לאו דווקא, ולמאן דאמר דאין נרבע בעופות לא נמעט אלא נעבד. וזהו דכתבו תוס' בד"ה כי איצטריך, דיש לומר דהא דאיצטריך תרי מיעוטי, חד למעט נרבע וחד למעט עופות, אינו אלא לשיטתם, אבל לדברי הרמב"ן יש לומר כמו שכתבו התוס' במסקנא, דיותר נראה דחד למעוטי תורים מנרבע ונעבד, וחד למעוטי בני יונה. (א.ל.).

(ב) גמ', דאמר מר תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות. פירש רש"י ד"ה בבהמה, דהא דנפסלים במחוסר אבר היינו משום הקריבו נא לפחתך, ובתוס' ד"ה תמות כתבו דבתורת כהנים יליף ליה מדכתיב "מן העוף" ולא כל העוף. וכתב המנחת חינוך (מצוה רפז אות ג), דיש לומר דלדברי התורת כהנים אם יסיר אבר מעוף קדוש, לא יעבור על הלאו דמטיל מום בקדשים, דהא אינו נפסל מדין מום בקדשים כשאר מומים.

(ג) גמ', האומר הרי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו וכו' כי תבעי לך אליבא דבר פדא וכו' או דלמא בבריה נמי מתנה וכו'. הקרן אורה במנחות (צא:), הקשה לרבי יוחנן דאמר דפלגס בריה הוי, אמאי חזי להקרבה, הא לא מציינו בקרבנות חובה אלא או כבש או איל, ואם כן אפילו בנדבה ופירש "הרי עלי להביא פלגס" מהיכי תיתי דיקריבנו, כיון דלא מציינו כיוצא בו בקרבנות. ותירץ דיש לומר, דמהא גופא דמרבינן מ"או לאיל" לנסכי איל שמעינן דחזי להקרבה. ולפי זה הקשה, היאך מיבעיא לגמ' דידן לבר פדא דלא דריש להאי קרא להא אי כבריה נמי מספקא ליה, הא ליכא קרא אליביה, ואי אפשר שיחול עליו שם קרבן. ואי מכל מקום חזי להקריבו בנדבה [דהיינו דאף דלא מציינו פלגס בקרבנות מכל מקום הווי בכלל בקר וצאן] אם כן נסכים נמי יקרבו עמו לכל הפחות כנסכי כבש ואמאי צריך להתנות כולו בנדבה, ותירץ דיש לומר דבאמת לבר פדא אין להקריבו לכתחלה, אלא אם עבר והקריבו צריך להביא עמו גם נסכים על תנאי, דשמא כבש או איל הוא וחייב בנסכים. ועיין באות הבאה.

(ד) גמ', שם. ובמתני' דפרה (פ"א מ"ג) תנן, בן שלש עשרה חודש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש, רבי טרפון קורוהו פלגס, בן עזאי קורוהו נוקד, רבי ישמעאל קורוהו פרכדיגמא. ופירוש ר"ע מברטנורא (שם), דלא נחלקו אלא היאך נקרא, אבל באליהו רבה (שם) כתב, דלרבי טרפון דקורוהו "פלגס" מלשון "פלג", היינו משום דהוי ספק איל ספק כבש, ואם ידור להביא מן הכבש או מן האיל יוכל להביאו ממה נפשך. ולבן עזאי דקורוהו "נוקד", היינו מלשון "צאן", אם נדר להביא מן הצאן יוכל להביאו, אבל אם נדר להביא מן האיל או מן הכבש לא יוכל להביאו, ולרבי ישמעאל דקורוהו "פרכדיגמא" דהוא לשון מטבע שנפסל פסול להקרבה כלל. ותמה בחידושי הרש"ש (שם), דלדבריו אתיא רבי יוחנן דסוגיין כבן עזאי, ובר פדא כרבי טרפון, והוי לה לגמ' למימר "כתנאי", ועוד, דלא מציינו דליפלגו תנאי בסתם פלוגתא דתנאי המוכרת בפירוש במתני'.

(ה) תוס' ד"ה כי תבעי לך, בפרק שתי מדות איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל דמרבה פלגס וכו'. ועיין ברמב"ם (פט"ז ממעשה הקרבנות ה"ב) דפסק, דהנודר להביא מן הכבשים או מן האלים והביא פלגס הרי זה ספק אם יצא ידי נדרו. והקשה הכסף משנה (שם), דכיון דאיתותב בר פדא במנחות, היה לו לפסוק כרבי יוחנן, ולדידיה אמרינן בגמ' דאינו יוצא. מיהו בלחם משנה (שם) כתב, דמהא דמציינו דאבעיא ליה לר' זירא הכא אליביה, משמע דהלכתא כוותיה. [ועיין מה שכתבנו בשם הרש"ש, לקמן אות ח] ועיין באות הבאה.

(ח) תוס' ד"ה לא לישתמט, על כרחיה לאו משום דאיכא הרבה מקראות קא דריש וכו'. מיהו ברש"י ד"ה לא לישתמט ביאר, דהא דממעטינן בני יונה גדולים היינו מדלא כתיב בחד מהני קראי, "מן בני התורים או מן היונה", ומתבאר דבריו בחידושי הרשב"א, דלדידיה כל קושית הגמ' היתה דנימא דאף בני יונה גדולים כשרים, ו"בני" דכתיב בקרא לרבות אפילו קטנים, ודחינן דאם כן, הוי ליה ליכתוב בחד דוכתא "מן התורים או מן היונים" דאו הוי משמע דיונים נמי גדולם כתורים. מיהו כתב דלפי זה אין לגרוס בגמ', "לא לישתמט קרא וליכתוב מן בני התורים או מין בני היונה", דלהאי גירסא משמע דאי הוי כתיב הכי נמי הוי מרבינן גדולים, ולדבריו לא היינו מרבינן אלא אם לא היה כתוב בני ביונה. [וברש"י גרס דליכתוב מן בני התורים או מן היונה, ועיין באות הבאה].

(ט) גמ', לא לישתמט קרא וליכתוב מן בני התורים או מן היונה. עיין מה שכתבנו באות הקודמת דכן גרס רש"י, ובחידושי הרשב"א גרס וליכתוב מן התורים או מן היונה [ודחה לגירסא דידן]. ובתורת חיים הקשה, דעל כרחך לא מצי למיכתב "מן בני התורים או מן היונה", דאם כן לא הוי ידעינן בין בתורים בין בבני היונה הי מנייהו למצוה, אי בגדולים אי בקטנים. ומשום הכי גרס כרשב"א, וביאר, דאי הוה כתיב בחד דוכתא מן התורים או מן היונה, ובכל שאר דוכתי מן התורים או מן בני היונה שפיר הוי ידעינן דלמצוה בעינן בני יונה קטנים. [אמנם מדברי הרשב"א משמע, דאי הוי כתיב בחד דוכתא מן תורים או מן היונה, היינו אומרים דבני יונה דכתיבי בשאר דוכתא להכשיר בני יונה קטנים אתי, ולא כדברי התורת חיים].

(י) גמ', מאימתי בני יונה כשרים. פירש רש"י ד"ה מאימתי, דביום שנולדו מאוסין הן, וכוונת הברייתא לאשמעינן מאימתי אינם מאוסים, וכן מוכרח דביארו התוס' במנחות (כה). ד"ה ואימא עון בע"מ, דהוכיחו מכאן דאין איסור להקריב עוף בתוך שמונה ימים. אמנם הרמב"ם (פ"ג מאיסורי מזבח ה"ח) כתב, עד מתי בני יונה כשרים כל זמן שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם, ומבואר דביאר דכוונת הגמ' לאשמעינן עד מתי הווי קטנים.

(יא) תוס' ד"ה והביא, וא"ת היאך יכול להקריבו. בהגהות פורת יוסף הקשה, דלפי מאי דאמרינן בראש השנה (ו.), דאם אמר הרי עלי עולה על מנת שאין אני חייב באחריותה מהני, יש ליישב בפשיטות, דנימא דכך התנה, ובהפרשה בעלמא יצא ידי נדרו. ותירץ, דאולי כוונת בקושייתם לדייק לשון "והביא" דקתני. (יב) בא"ד, אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו. בגליון הש"ס ציין לדברי המשנה למלך (פ"ד ממעשה הקבנות ה"ה), דתמה על דבריהם מהא דתנן בריש זבחים, דהשוחט שלא לשמה לא עלו לבעלים לשם חובה, וחייב להביא קרבן אחר תחתיו, הרי דאף לאחר שבאו לידי כהן אכתי חייב באחריות. ותירץ באבי עזרי (שם), דודאי עדיין אינו מתכפר ולא יצא ידי נדרו בהבאה לעזרה וכמו שהוכיח המשנה למלך, אלא דכוונת תוס' דלאחר שהביאו ליד כהן, פקע דין שעבוד הנכסים דחל עליו על ידי נדרו, [וכמבואר בקדושין (יג.)], דחשיב שכבר שילם מה שמוטל עליו.

(יג) בא"ד, וליתא דהתם מיירי בבמה לבני נח. כתב המקדש דוד (סימן כז סק"ט) דיש להסתפק, עופות דקרבי בבמה לבני נח במאי עבודתם, האם קרבי מדין קרבן עוף ועבודתן במליקה, או דקרבים מדין קרבן בהמה ועבודתן בשחיטה.

דף כג ע"א

(א) גמ', למעוטי נרבע ונעבד. בשיטה מקובצת ציין לדברי התוס' בזבחים (פה:)

הדרף היוזמי

גבי מנחה למעט מנחה משאור, וכן כתב בעולת שלמה (שם) והוסיף, דאין להקשות מכל מקום לרבי מאיר אמאי איצטריך קרא לחייב האוכל שאור בפסח, לילף ממנחה, נשום דקיימא לן דאין עונשים מלקות מילפותא ד"במה מצינו", ואם כן איצטריך ליה קרא למלקות.

יא) גמ', מאי ספיקא הויה ונפיק ממה נפשך או דילמא וכו'. העיר הקרן אורה במנחות (נג). ד"ה והנה, דלכאורה סוגיא דידן סתרה לסוגיא דהתם, דהתם משמע דפשיטא לגמ' דבריה היא, ולכך איצטריך קרא לפסול שיאור במנחות, ולא סגי ליה בקרא ד"לא תאפה חמץ".

יב) גמ', או דילמא בריה הוא ולא נפיק. הקשה התפא"י, אם כן לרבי יהודה אמאי חייבין לשורפו, הא לא מצינו שחייבה תורה לשרוף אלא חמץ. והוכיח מהאי, דהך בריה דשיאור לא דמיא לבריה דכוי, דככוי על הצד דהוי בריה בפני עצמו אינו לא חיה ולא בהמה, אבל הכא אפילו אי הוי בריה לא שייך לומר דאינו לא חמץ ולא מצה כלל, רק מין אחר, דכיון דהוי עיסה על כרחך דיש בו משניהם, וכיון דהא דאינו מצה הוא מחמת התחלת החימוץ ממילא אסור לאוכלו בפסח, ודוקא דבר שאין בו משום חמיצות, התירה התורה לאוכלו אפילו דלא מיקרי מצה וכגון עיסה שאינה מחמשת המינים, אבל כל דבר שנכלל בכלל דגן וחימוצו בתוכו, אפילו אם אינו בכלל חמץ דחייבה עליו תורה כרת, מכל מקום אינו מצה מחמת חימוצו, ושפיר הוי בכלל בל יראה.

יג) תוס' ד"ה פרה שהיא כשרה בשחיטה, בתוה"ד, ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיטה מקל וחומר דבהמה שלא הוכשרה במליקה דלמאן דילף רוב ב' מהלכה אין דנין וכו'. הקשה המהרש"א, היכי בעינן לקמן (כד.) להכשיר שחיטה מקל וחומר בעגלה ערופה, הא שחיטת ב' סימנים הוי מהלכה למשה מסיני ואין דנין בקל וחומר. ותירץ, דדוקא בעגלה דהויה בהמה כיון דגמרינן מקל וחומר שהוכשרה בשחיטה, ממילא ילפינן דינא דב' סימנים, אבל בעוף דאיכא מאן דאמר דליכא שחיטה מן התורה, ואף להסובר דאיכא שחיטה מן התורה סגי בסימן אחד, ליכא למילף קל וחומר להכשיר בו שחיטה כיון דבעינן למילף בהאי קל וחומר אף דינא דסימנים.

ו) גמ', שם. עיין באות הקודמת, מיהו כתב הלחם משנה (שם), דלכאורה קשה על דברי הרמב"ם, דבפ"ב ה"ו פסק בהדיא כרבי יוחנן, ואם כן סתרי פסקיו אהדדי, ועיין מה שכתב הראש יוסף.

דף כג ע"ב

ז) רש"י ד"ה מיייתי ומתנה, בתוה"ד, ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרונא וכו'. כתב בהגהות הרש"ש, דאף דלא אשכחן התם דרשא אחריתי, ואדרבא מסיק בקושיא אליביה, וכמו שהביא תוס' ד"ה כי תיבעי, אלא דכוונת רש"י לומר, דעיקר מחלוקת רבי יוחנן ובר פדא במנחות, והא דכתב דדריש ליה בר פדא לדרשא אחרוני הוה מדברי עצמו, לומ', דמה שהסיקו בקשיא, משום דלא ידעינן מאי דדריש מיינה.

ח) תוס' ד"ה דאמר מיייתי ומתנה, הקשה ריב"א בשלמא נסכים יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות וכו' אבל במנחה היכי מתנה הא אין בלילתן שוה. כתב בהגהות פורת יוסף, דלכאורה אהאי קושיא הוי מצי לתרץ דהכא איירי בכהן, וקיימא לן במנחות (צא.). דאף נדבתו כליל, אלא דהווי מצי לאקשויה, דמנחת נדבה צריכה לבונה, ומנחת נסכים אינה צריכה לבונה, ואמרינן במנחות (נט:), דאם חיסר לבונתה פסולה.

ט) רש"י ד"ה אלא דרבי יהודה, בסוה"ד, אלמא לאו ודאי חמץ הוא והויה התראת ספק. הקשה בחידושי הגרע"א, דלא מצינו דלהוי התראת ספק אלא כגון דבשעת ההתראה היה ספק אם יעבור אי לאו, אבל הכא הוי ספק בגוף המעשה אם עבר או לא, ולכלי עלמא פטור.

י) תוס' ד"ה ואי דרבי מאיר, בתוה"ד, ונראה דיש שום יתור בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גביהו. והקשה בשפת אמת במנחות (נג). תוס' ד"ה אלא, אם כן מאי ענין חמץ בפסח למנחות, דילמא אפילו רבי יהודה מודה הכא, דכיון דאיכא קרא לרבווי שאור, אי אפשר לומר דקרא אתי להתיר שאור. ותירץ בדוחק, דהגמ' סברה דכי היכי דלא מסתבר לרבי יהודה למידרש "כל מחמצת" דכתיב גבי פסח לחייב בשאור, הוא הדין דלא ידרוש יתורא דכתיב

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היוזמי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היוזמי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:30-10:30 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד"ח כ"פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©